

ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ
ਆਖਰੀ ਸਫੇ 'ਤੇ

ਨਵਾਂ ਸਮਾਨਾ

ਐਤਵਾਰਤਾ

ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀਏ
ਪਰ ਜਾਤ ਕੁੜੀਏ
ਸਾਡੇ ਸਕੇ ਮੁਰਦੇ ਵੀ
ਇੱਕ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਜਲਾਉਂਦੇ।
- ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿਲ

Regd. No : Pb/JL-123/2021-2023, (R.N.I.)-00068/57

ਜਲੰਧਰ : ਐਤਵਾਰ, 4 ਦਸੰਬਰ 2022

www.nawanzamana.in

ਕੀਮਤ 5.00 ਰੁਪਏ

ਹਰਤੋਸ਼ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਅਨੁ . : ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ

ਗੁਜਰਾਤ ਹਿੰਸਾ ਤੇ 'ਸਿੱਟ' ਦੀ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ

ਇਸ ਸਾਲ ਜੂਨ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 2002 ਦੀ ਗੁਜਰਾਤ ਹਿੰਸਾ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਦਦ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਗੁਜਰਾਤ ਪੁਲਸ ਨੇ ਸਮਾਜੀ ਕਾਰਕੁਨ ਤੀਸਤਾ ਸੀਤਲਵਾੜ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਪੁਲਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਰ.ਬੀ. ਸ਼੍ਰੀਕਮਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੋਜੀਵ ਭੱਟ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹਨ, ਸੀਤਲਵਾੜ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਕਮਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਕ ਔਫ਼ ਆਈ ਆਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ "ਬੇਕਸੂਰ" ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਜਾਲੂਸਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਘੜਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

27 ਫਰਵਰੀ 2002 ਨੂੰ ਅਯੁੱਧਿਆ ਤੋਂ ਪਰਤ ਰਹੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੋਜੀਵ ਭੱਟ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹਨ, ਸੀਤਲਵਾੜ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਕਮਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਕ ਔਫ਼ ਆਈ ਆਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ "ਬੇਕਸੂਰ" ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਜਾਲੂਸਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਘੜਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

27 ਫਰਵਰੀ 2002 ਨੂੰ ਅਯੁੱਧਿਆ ਤੋਂ ਪਰਤ ਰਹੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੋਜੀਵ ਭੱਟ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹਨ, ਸੀਤਲਵਾੜ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਕਮਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਕ ਔਫ਼ ਆਈ ਆਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ "ਬੇਕਸੂਰ" ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਜਾਲੂਸਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਘੜਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, "ਵੱਡੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼" ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੀ, ਲੋਕਿਨ ਇਹ ਕਤਲੋਆਮ ਦੌਰਾਨ ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਸਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਤੱਥ ਸਿਖਰਲੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਸ਼ਾਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਜਰਾਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਚਾਨਕ ਅਤੇ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹਿੰਸਾ ਭੜਕ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਸ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਇਤਫ਼ਾਕ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ। ਸਿੱਟ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 32 ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇਸ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਮੈਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਹੈ। ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਸਿੱਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਜੁਟਾਏ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਬੂਤ ਹਿੰਸਾ ਦੌਰਾਨ ਗੁਜਰਾਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਨੀਅਤ ਉੱਪਰ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇਕ ਨਮੂਨਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਗਿਆ ਨੂੰ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬੇਲੋੜੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ 12 ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਿੱਟ ਇਕ ਜੂਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉੱਪਰ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵੀ ਔੱਚ ਪੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਲੂਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਅੱਤ ਵਿਚ ਸਿੱਟ ਰਿਪੋਰਟ ਹੀ ਖੁਦ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀਕਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਖ ਉੱਪਰ ਸ਼ੱਕ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਰੱਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਦੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ 2002 ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੀਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤਦ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਅਤੇ ਨਿਰਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਉੱਪਰ ਗੌਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣ ਦਾ ਚੰਗਾ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀਕਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਖ ਉੱਪਰ ਸ਼ੱਕ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਰੱਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਦੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ 2002 ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੀਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਗੁਜਰਾਤ ਪੁਲਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਔਫ਼ ਆਈ ਆਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੀਕਮਾਰ ਅਤੇ ਸੀਤਲਵਾੜ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨ-ਕਰਤਾਵਾਂ ਕੋਲ 2002 ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਪਰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ 'ਇਰਾਦਾ ਬੁਰਾ ਹੈ'।

ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਵੀ ਰੱਖ ਦੇਈਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਲੂੀ ਹੱਥ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਿੱਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੀਏ, ਜੋ ਖੁਦ ਸਿੱਟ ਨੇ ਜੁਟਾਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਵੀ 2002 'ਚ ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਵੱਈਏ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਟ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਤਰਕ ਦੀ

ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬੇਲੋੜੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ 12 ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਿੱਟ ਇਕ ਜੂਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉੱਪਰ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵੀ ਔੱਚ ਪੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਲੂਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਅੱਤ ਵਿਚ ਸਿੱਟ ਰਿਪੋਰਟ ਹੀ ਖੁਦ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀਕਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਖ ਉੱਪਰ ਸ਼ੱਕ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਰੱਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਦੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ 2002 ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੀਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤਦ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਅਤੇ ਨਿਰਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਉੱਪਰ ਗੌਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣ ਦਾ ਚੰਗਾ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀਕਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਖ ਉੱਪਰ ਸ਼ੱਕ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਰੱਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਦੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ 2002 ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੀਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਗੁਜਰਾਤ ਪੁਲਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਔਫ਼ ਆਈ ਆਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੀਕਮਾਰ ਅਤੇ ਸੀਤਲਵਾੜ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨ-ਕਰਤਾਵਾਂ ਕੋਲ 2002 ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਪਰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ 'ਇਰਾਦਾ ਬੁਰਾ ਹੈ'।

ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਵੀ ਰੱਖ ਦੇਈਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਲੂੀ ਹੱਥ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਿੱਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੀਏ, ਜੋ ਖੁਦ ਸਿੱਟ ਨੇ ਜੁਟਾਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਵੀ 2002 'ਚ ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਵੱਈਏ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਟ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਤਰਕ ਦੀ

ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬੇਲੋੜੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ 12 ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਿੱਟ ਇਕ ਜੂਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉੱਪਰ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵੀ ਔੱਚ ਪੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਲੂਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਅੱਤ ਵਿਚ ਸਿੱਟ ਰਿਪੋਰਟ ਹੀ ਖੁਦ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀਕਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਖ ਉੱਪਰ ਸ਼ੱਕ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਰੱਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਦੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ 2002 ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੀਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤਦ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਅਤੇ ਨਿਰਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਉੱਪਰ ਗੌਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣ ਦਾ ਚੰਗਾ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀਕਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਖ ਉੱਪਰ ਸ਼ੱਕ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਰੱਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਦੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ 2002 ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੀਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਗੁਜਰਾਤ ਪੁਲਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਔਫ਼ ਆਈ ਆਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੀਕਮਾਰ ਅਤੇ ਸੀਤਲਵਾੜ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨ-ਕਰਤਾਵਾਂ ਕੋਲ 2002 ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਪਰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ 'ਇਰਾਦਾ ਬੁਰਾ ਹੈ'।

ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਵੀ ਰੱਖ ਦੇਈਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਲੂੀ ਹੱਥ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਿੱਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੀਏ, ਜੋ ਖੁਦ ਸਿੱਟ ਨੇ ਜੁਟਾਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਵੀ 2002 'ਚ ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਵੱਈਏ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਟ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਤਰਕ ਦੀ

ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬੇਲੋੜੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ 12 ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਿੱਟ ਇਕ ਜੂਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉੱਪਰ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵੀ ਔੱਚ ਪੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਲੂਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ। ਸਿੱਟ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 32 ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇਸ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਮੈਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਮਾਮਲੇ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਟ ਨੇ 2002 ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਬਾਰੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੇ ਮੋਦੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਫੇਸ ਵੇਲੂ 'ਤੇ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਿੱਟ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਸ ਕਥਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਟ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਸੀ।

ਜੀ ਨਿਊਜ਼ ਦੇ ਸੁਪਰੀ ਚੋਪਰ ਨੂੰ 1 ਮਾਰਚ 2002 ਨੂੰ ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਸਿੱਟ ਅਨੁਸਾਰ, "ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਚੋਪਰ ਨੂੰ ਚੋਤੇ ਹੈ", ਚੋਪਰ ਨੇ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਗੁਲਬਰਗ ਸੁਸ਼ਾਇਣੀ ਕਤਲੋਆਮ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਹਿਸਾਨ ਜਾਫ਼ਰੀ ਸਮੇਤ ਕਈ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਚੋਪਰ ਨੇ ਸਿੱਟ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੋਦੀ ਨੇ "ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭੀੜ ਨੇ 'ਜਾਫ਼ਰੀ ਦੁਆਰਾ' ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ 'ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਅੱਜਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ'।

"ਐਡੀਟਰਜ਼ ਗਿਲਡ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਪੀਰ ਚੋਪਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ।" ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਚ ਚੋਪਰ ਦੁਆਰਾ ਗੋਪਰਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਆਪਕ ਹਿੰਸਾ ਬਾਰੇ ਮੋਦੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਚੋਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ :

"ਗੋਪਰਾ ਵਿਚ ਪਰਸੋਂ ਨੇ ਕੁਝ ਹੋਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਚਾਲੀ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਦਮਾ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੁਝਾਵਿਕ ਸੀ। ਗੋਪਰਾ ਦੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਕ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਆਪਕਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਘਿਣਾਉਣਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।"

ਮੋਦੀ ਤੋਂ ਉਸ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਨੇ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ "ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ" ਵਜੋਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੋਦੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਜੀ ਨਿਊਜ਼ ਨੂੰ ਜੋ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਓਨਾ ਹੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਕੁਰੂ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ "ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ" ਕਰਾਹ ਦਿੱਤਾ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸਮੂਹ ਨੂੰ "ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ" ਵਾਲਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਜਿਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਵੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਅਪਣਾ ਪ੍ਰਾਸ਼ਾਨ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਉੱਪਰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ 'ਚ ਨਾਕਾਮ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਸਿੱਟ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਇੰਟਰਵਿਊ ਨੂੰ ਲੋਕ ਮੋਦੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਸਿੱਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨਨ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਫਿਰਕੂ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਲੰਬਾ ਇਤਿਹਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਫਿਰਕੂ ਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ।" ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਇੰਟਰਵਿਊ ਨੂੰ ਅੱਠ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਮੋਦੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਚੋਤੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ।" ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਉਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੋਝੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਪੁੱਸਾ 'ਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਗੁਰਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਅਪੀਲ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ

ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਲੱਗੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ।" ਮੋਦੀ ਇੱਥੇ ਜੋ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਜੀ ਨਿਊਜ਼ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਕ ਐਸਾ ਬਿਆਨ ਜਿਸ ਦਾ ਚੋਪਰੀ ਵੀ ਖੰਭਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੋਦੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਸਿੱਟ ਨੇ ਮੋਦੀ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਖਰ-ਅੱਖਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਅਸਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਾਮਲਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਸੁਲਝ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਸਿੱਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਦੇਣ ਲਈ "ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।" ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 91 ਦੇ ਤਹਿਤ "ਦੋ ਗੀਮਾਰੀਓਂ ਅਤੇ ਇਕ ਨੌਟਿਸ ਭੇਜਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੀਡੀ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਈ ਗਈ।" ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਿੱਟ ਇਸ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਕਿ ਕੀ ਜੀ ਨਿਊਜ਼ ਨੇ ਨੌਟਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕੀ ਸੀ? ਅਤੇ ਕੀ ਚੈਨਲ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮਾਟਗਾਨੀ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ?

ਦੂਜਾ ਇਲਜ਼ਾਮ 9 ਸਤੰਬਰ 2002 ਨੂੰ ਮਹਿਸਾਨਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੋਦਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬੋਚਰਾਜੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਾਉਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਪਾਣੀ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੁਰਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੋਚਰਾਜੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਪੰਜਾ ਖ਼ਰਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ

ਉਦੋਂ ਵੀ ਬੁਰਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ, ਕੀ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਕੰਪ ਚਲਾਈਏ? ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਉੱਥੇ ਬੱਚੇ ਜੰਮਣ ਵਾਲਾ ਕੱਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਪਰਵਾਰ ਨਿਯੋਜਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਅਪਣਾ ਕੇ ਤਰੱਕੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਪੰਚੀ!!! ਇਹ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕੀ ਗੁਜਰਾਤ ਪਰਵਾਰ ਨਿਯੋਜਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ? ਸਾਡੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਰੁਕਾਵਟ ਆ ਰਹੀ ਹੈ? ਕਿਹੜਾ ਪਾਰਮਿਕ ਵਿਰਕਾ ਅਭਿਯੋਗ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਗਰੀਬਾਂ ਤੱਕ ਪੈਸਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ? ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਸਾਈਕਲ-ਪੈਂਚਰ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਕਰਨਗੇ?"

ਰਾਹਤ ਕੰਪਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੱਚਰ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਰ ਨਿਯੋਜਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਪੰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਇਸਲਾਮੀ ਹੁਦੋ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਨੁਸਾਰ ਨੇ ਵਿਗਾੜ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਸਿੱਟ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਮੋਦੀ ਨੇ "ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।" ਮੋਦੀ ਨੇ ਸਿੱਟ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਇਹ ਇਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਭਾਸ਼ਣ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਆਬਾਦੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ 'ਕੀ ਗੁਜਰਾਤ ਪਰਵਾਰ ਨਿਯੋਜਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ?' ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਨੁਸਾਰ ਨੇ ਵਿਗਾੜ ਦੇ ਪੱਖ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਚੋਣ ਭਾਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਦੰਗਾ ਜਾਂ ਤਣਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਦੋਸ਼ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧਿਕਤਾ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ।"

ਸਿੱਟ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਇਸ ਨੇ ਜੀ ਨਿਊਜ਼ ਦੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਨੇ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਨਿਰੀਖਣ ਅਰਥਾਤ 'ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ' ਸਿੱਧੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਇਕ ਐਸੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਲਝਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਰਾਹਤ ਕੰਪਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੱਚਰ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਰ ਨਿਯੋਜਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਪੰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਇਸਲਾਮੀ ਹੁਦੋ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਨੁਸਾਰ ਨੇ ਵਿਗਾੜ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਸਿੱਟ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਮੋਦੀ ਨੇ "ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।" ਮੋਦੀ ਨੇ ਸਿੱਟ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਇਹ ਇਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਭਾਸ਼ਣ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਆਬਾਦੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ 'ਕੀ ਗੁਜਰਾਤ ਪਰਵਾਰ ਨਿਯੋਜਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ?' ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਨੁਸਾਰ ਨੇ ਵਿਗਾੜ ਦੇ ਪੱਖ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਚੋਣ ਭਾਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਦੰਗਾ ਜ

ਭਾਰਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਸੁਫ਼ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ

ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੋਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਵਿਗਲ ਵਕਤ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਦੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਗਰਮ ਵੇਖਣੇ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਸ਼ਾਇਰੀ ਤੇ ਦੁਸਰਾ ਵਿਅੰਗਕਾਰੀ। ਸ਼ਾਇਰੀ ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਇਰ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਚੋਣੇ ਰੋਣ ਜਾਂ ਗਲਾਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚੋਰਾਂ ਲਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਅੰਗ ਪ੍ਰਗਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਹਲੂਣਾ ਦੇਣਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਸਮਝ ਵੀ ਛੇੜੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਂਦੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇੱਕ ਵਿਅੰਗਕਾਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਕਿਸਮ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕਦਰ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਅਲੱਕਾਰ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕੱਪੜੇ ਉੱਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਏਥੇ ਲਿਖਣਾ ਮਨੁੱਖ ਹੈ' ਲੋਕ ਹੱਸਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਗੱਲ ਰੋਲੇ ਵਿੱਚ ਤੁਲ ਗਈ। ਜਦ ਕਿ ਉਸਦਾ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਗਿੱਤਾ ਇਸ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦੀਆਂ ਟਾਹਰਾਂ ਹੋਣ ਲਗਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਨਾਅਰਾ ਮਹਾਨਤਾ ਬਹਾਨੇ ਦੀਮਾਨਤਾ ਦੇ ਵੱਟੇ ਹੋਣ ਚੱਲਦੀਆਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਮੂੰਹ ਹੇਠੋਂ ਬੋਰਡ ਵਾਂਗ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਏਥੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਕੈਂਡਲ ਨੱਗਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਦਾਮਦਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਗੱਪੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸੁਰੋ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸਿਰੇ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮੰਤਰੀ ਬੈਠੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੱਢ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਿਵਾਧ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਧੰਦਾ ਸਿਖਰਾਂ ਛੋਹਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਇਆ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਾ ਸਕਿਆ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਵੱਖ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਧਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਣਾ ਵੀ

ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਧਦਾ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੀਡਰ ਖੁਦ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਰੋਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੱਚਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਰੁਪਈਆ ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜਾਂ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਪੈਣਾ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਅੱਧਾ ਰਹਿ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਤੱਕ ਮਸਾਂ ਚਵਾਨੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਖੁਦ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਬੰਦਰਾਸ ਤੱਕ ਸੋਚੇ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਅਗਲੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੋਣ ਕੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਉਸ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਵੱਲ ਆਈਏ, ਜਦੋਂ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਨਾ ਖਾਉਂਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਾਲੀਪਾਪ ਨੇ ਕੀਲ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਿਹੜਾ ਨਸੀਬ ਪੱਲੇ ਪਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਕੁਝ ਖਾਸ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਢੰਗ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੋਣ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਟਾਟਾ-ਬਿਠਾਰੀ ਦੇ ਉੱਭਰਨ ਦੇ ਚਰਚੇ ਸੁਣੀਏ ਹਨ, ਫਿਰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੋਣ ਨਵਾਂ ਅੰਬਾਨੀ ਘਰਾਣਾ ਉੱਭਰਿਆ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਧੰਦੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਿਡਾਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੋਹਾਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਤੋਂ ਉੱਠਿਆ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਗੋਤਮ ਅਭਾਨੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਤੱਕ ਗੋਤਮ ਅਭਾਨੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਰਿਲਾਇੰਸ ਵਾਲੇ ਅੰਬਾਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਮੁਕੱਸੇ ਅੰਬਾਨੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮਸਾਂ ਛੇਵਾਂ ਕੂ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਅੱਜ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਤੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਵੱਡਾ ਅਮੀਰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਬਣਿਆ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਨੇ ਜਿੱਦਾਂ ਪਹਿਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅੱਜ ਗੋਤਮ ਅਭਾਨੀ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਾਲ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲੀ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਏਨੇਗੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਬਾਰੇ 'ਜ਼ੀਰੋ ਟਾਲਰੈਂਸ' (ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰਨ) ਦੀ ਨੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਈ ਥਾਂ ਸਰਕਾਰੀ

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਜਤਿੰਦਰ ਪੰਨੂੰ

ਤੋਰ ਉੱਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਹੀ ਇਸ ਮੁਕੱਸੇ ਲਈ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਬਤ ਪੈਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਲ ਮਹਿੰਗੀ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਲਾਟ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉੱਚੇ ਕੀਮਤ ਅੱਜੇ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਰਲਾ ਖਰੀਦਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਕੀਮਤ ਦੇ ਗਿਸ਼ਾਫ ਨਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਰਜਿਸਟਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹਰ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਜਿਸਟਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਘੱਟ-ਘੱਟ ਸਰਕਾਰੀ ਕੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਲੈਕਟਰ ਰੋਟ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਚਰ ਦੱਸੀ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਰਲੇ ਦਾ ਕੁਲੈਕਟਰ ਰੋਟ ਤਿੰਨ ਤਾਂ ਚਾਰ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰਜਿਸਟਰੀ ਰੋਟੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਸ ਮਰਲੇ ਦੇ ਪਲਾਟ ਦਾ ਸੇਵਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸਲੀ ਕੀਮਤ ਅੱਠ ਤੋਂ ਦਸ ਕਰੋੜ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਰਜਿਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਮਸਾਂ ਤੀਹ-ਚਾਲੀ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕੀਮਤ ਮੁਤਾਬਕ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਕੀ ਦੀ ਕਰਮ ਰਜਿਸਟਰੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਵਿੱਚ ਲਈ-ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਾਲਾ ਪਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਪਲਾਟ ਖਰੀਦਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਤੀਹ-ਚਾਲੀ ਲੱਖ ਰੁਪਏ 'ਵਾਈਡ' ਅਤੇ ਬਾਕੀ 'ਬਲੈਕ ਮਨੀ' ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਵੇਚਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਏਨੀ 'ਬਲੈਕ ਮਨੀ' ਇਨਕਮ

ਟੈਕਸ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਲੁਕਾਉਣ ਦੇ ਰਾਹ ਅਗੇ ਤੋਂ ਲੱਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਰਜਿਸਟਰੀ ਸਮੇਤ ਸਰਕਾਰੀ ਅਮਲੇ ਦੇ ਹਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਗੇਤੀ ਗੱਲ ਤੈਅ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੇਂਦੇ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅੰਨੇ ਪੈਸੇ ਕੱਢੇ ਜਾਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਲੋੜਵੰਦ ਖਰੀਦਦਾਰ ਇਸ ਗਿਸ਼ਾਫ ਨਾਲ ਪਸਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਉੱਤੇ ਸਿਰਫ 'ਮਾਰਕੀਟ ਰੋਟ ਦੀ ਅੱਸੈਂਸਮੈਂਟ ਕਰਵਾਇ' ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਪਸਾ ਪਲਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਰਕੀਟ ਰੋਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਦਸ ਕਰੋੜ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੋੜੇ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਲਈ ਅੱਜੇ ਕੁ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਰਕਾਰੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਪੈਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਖਰੀਦਦਾਰ ਮੱਕੋ ਦੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਸ਼ਗਨ ਪਾ ਕੇ ਮਸਾਂ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਕਰਵਾਏਗਾ ਤੇ ਸੱਤਰ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਚਾ ਲਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਵਾਇਤ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਤੋਂ, ਚੱਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕੰਮ ਚੱਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੀ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਨਾਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਲਈ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਨੇ ਨਾਅਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਰ ਕੇ ਵਿਖਾਵੇਂ, ਪਰ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਆਸ਼ਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੋਚੇ-ਤਾਰੇ ਤੜਕੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਇਹ ਨਾਅਰਾ ਜਾਂ ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਨਾਅਰੇ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦਾ ਵੇਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਮ ਲੋਕ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਆਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸੁਫ਼ਨਿਆਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਫ਼ਨਿਆਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਰਹਿਣਾ ਸਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੁੱਠੇ ਦਿਲਾਸੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਲੋਕ ਉਸੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਆਮ ਲੋਕ ਉਹ ਕੁਝੀ ਆਸ ਰੱਖ ਬੈਠਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੀ ਕਈ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ

ਹੋਈ ਤੇ ਕਈ ਪੂਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ।

ਇਹ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਮਾਲ ਮਹਿਕਮੇ ਇਕੱਲੇ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਕੇ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਇਕੱਲੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਹਰ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਚਰ ਮਘੋਰੇ ਹੋਏ ਦਿਖਦੇ ਹਨ। ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੋਹਾਨੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਅਫਸਰ ਨੇ ਇੱਕ ਸ਼ਖ਼ਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਖੁਦ ਦਿੱਤੀ, ਕਾਰਗਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਮਾਨ ਉਸ ਸ਼ਖ਼ਤ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਅਫਸਰ ਦੀ ਕੋਠੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਵਾਲੀ ਉਹ ਸ਼ਖ਼ਤ ਬਣਾਉਣੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਠੀ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਹ ਖਬਰ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜੀ ਪੀ ਐੱਸ ਮੈਂਪਿੰਗ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸੌ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੜਕਾਂ ਹੀ ਗਾਇਬ ਨਿਕਲੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਸੜਕਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਉਹ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸੜਕਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸੜਕ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਕਾਰਗਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਝੀ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ, ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਹਿੱਸਾ-ਪੱਤੀ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕੁੱਝੀ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸੱਤਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲੱਲੀਟੀ ਆਈ ਸੀ।

ਇਸ ਲਈ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਦਾਂ 'ਏਥੇ ਲਿਖਣਾ ਮਨੁੱਖ' ਵੇਖ ਕੇ ਲੋਕ ਸਮਝਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲਿਖਣ ਦੀ ਅਸਲੀ ਥਾਂ ਇਹ ਹੈ, ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜਾ ਸਮਝ ਆਵੇ, ਉਹ ਇਹੋ ਕਹੀ ਜਾਵੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ, ਇਸ ਨਾਲ ਆਮ ਲੋਕ ਸਮਝ ਜਾਇਆ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਕੰਮ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਸੱਤਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦਾ ਇਹੀ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਚਲੇ ਗਿਆ। ਥਾਪ-ਦਾਦੇ ਤੋਂ ਚੱਲਦੀ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜੀ ਗੱਤ ਵਾਂਗ ਸਿਆਸੀ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਗੱਤ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤੀ ਚਿੜ-ਚਿੜ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ-ਕੱਟੀ ਕਰੀ ਜਾਣ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਚਿਰ-ਚਿਰਾਜ਼ਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੀ ਫਾਇਦਾ, ਜਾਪਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਕੂੜੇ ਦਾ ਹਿਮਾਲਿਆ

ਲੱਗਭੱਗ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ (ਹਿਮਾਚਲ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ) ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਐੱਮ ਸੀ ਡੀ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਤ ਇਹਨਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹਾਂ ਵਰਗਾ ਮਾਹੌਲ ਦੋਖਣ, ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਜੋ ਪ੍ਰਚਾਰ ਇਹਨਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਸਮੇਤ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਹੋਇਆ, ਉਹਨਾਂ ਸਭ 'ਚ ਇੱਕ ਕਮਾਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਮ ਕਰਕੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਿਹਾ। ਪ੍ਰਚਾਰ 'ਚ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਨਿੱਜੀ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ 'ਚ ਕਾਫੀ ਬੀਤਿਆ।

ਹਿਮਾਚਲ 'ਚ ਦੋਖਣ, ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੁਕਾਬਲਾ ਪੁਰਾਣੀ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਤੁਕਮਰਾਨ ਪਾਰਟੀ ਬੀ ਜੇ ਪੀ ਡੀ ਨਾਮੀ ਭਾਜਪਾ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਰਿਹਾ। ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਜੇ ਡੀਐਮ, ਉਹ ਸੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ, ਜਿਹੜੀ ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਹਮਲਾਵਰ ਦਿੱਸੀ, ਪਰ ਵੇਟਾਂ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਚ ਕਮਰੋਂ ਧਿਰ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਈਆਂ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਾਉਂਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਗੁਜਰਾਤ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਾਰ ਵਾਰੀ ਹੈ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਤੁਕਰੀਬਨ ਹਰ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬੀ ਜੇ ਪੀ ਕੋਈ ਹੱਕੀ ਮੋਹਾਂ, ਕੀ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਪਤਾ ਤਾਂ ਅੱਠ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਲੱਗੇਗਾ।

ਇਹਨਾਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਮ ਕਰਕੇ ਨਵਾਂ ਤਜਰਬਾ ਇਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਥਾਈਂ ਸਿਖਰਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਘੱਟ ਕਰਕੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਅਤੇ ਲੋਕਲ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਉਤਾਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਖਤਮ ਹੋਈ, ਕਮਰੋਂ ਹੋਈਪਾਰਟੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਪੁਰਾਣੀ ਪਾਰਟੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਭਾਰਤ ਜੋੜੇ ਦੀਆਂ ਭੀੜਾਂ, ਸਪੀਚਾਂ, ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਕੀ ਹਰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਆਮ ਪਾਰਟੀ, ਜਿਹੜੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਕਰਕੇ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਗੁਜਰਾਤ 'ਚ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਬਣ ਕੇ ਉਠੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਮੁਤਾਬਕ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਕੇ ਉਠੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰੋਡ ਸ਼ੋਅ ਕਰਕੇ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਗਲਬੀ ਲੁਆਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਵੀ ਗੋਲਾਬਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਟੱਕਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਹੀ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਕੁਝ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੁਕਮਰਾਨ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ ਕਰ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖੀ ਵੀ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮੋਦੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ।

ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਸਭ ਚਰਚਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਗੁਜਰਾਤ 'ਚ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣਦੀ ਫੀਸਦੀ ਘਟੀ ਹੈ, ਉਹ ਚਾਰੇ 2012 ਰੋਣ ਤੋਂ 2017 ਰੋਣ, ਫੀਸਦੀ ਘਟਣ ਨਾਲ ਬੀ ਜੇ ਪੀ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵੀ ਘਟਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਬੀ ਜੇ ਪੀ ਲਗਾਤਾਰ ਗੁਜਰਾਤ 'ਚ ਹੁਕਮਰਾਨ ਪਾਰਟੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵੀ ਸੁਖਮੁਖੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਜੇਪੀਐਲੀ ਵਾਰ ਦੀ ਪੋਲਿੰਗ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 2017 ਨਾਲੋਂ ਫੀਸਦੀ ਘਟੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਕਮਾਨ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ

ਸੁਲਘੜੇ ਸਵਾਲ ਐਕਟਿਵੇਟ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੁਗਲੀ

ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਰੋਡ-ਮਾਰਚ ਰਾਤ ਤੱਕ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਲਵਾ ਦੇਣਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਿੰਨੀ ਕਾਯਾਬ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਪਤਾ ਤਾਂ ਅੱਠ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਲੱਗੇਗਾ।

ਇਹਨਾਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਮ ਕਰਕੇ ਨਵਾਂ ਤਜਰਬਾ ਇਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਥਾਈਂ ਸਿਖਰਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਘੱਟ ਕਰਕੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਅਤੇ ਲੋਕਲ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਉਤਾਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਖਤਮ ਹੋਈ, ਕਮਰੋਂ ਹੋਈਪਾਰਟੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਪੁਰਾਣੀ ਪਾਰਟੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਭਾਰਤ ਜੋੜੇ ਦੀਆਂ ਭੀੜਾਂ, ਸਪੀਚਾਂ, ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਕੀ ਹਰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਆਮ ਪਾਰਟੀ, ਜਿਹੜੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਕਰਕੇ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਗੁਜਰਾਤ 'ਚ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਬਣ ਕੇ ਉਠੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਮੁਤਾਬਕ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਕੇ ਉਠੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰੋਡ ਸ਼ੋਅ ਕਰਕੇ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਗਲਬੀ ਲੁਆਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਵੀ ਗੋਲਾਬਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਟੱਕਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਹੀ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਕੁਝ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੁਕਮਰਾਨ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ ਕਰ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖੀ ਵੀ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮੋਦੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ।

ਜਿਹੜਾ ਇਹਨਾਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐੱਮ ਸੀ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਆਪਣਾ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਖਾਤਾ ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਪਟਾਰਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੱਗੇਗਾ।

ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਐੱਮ ਸੀ ਡੀ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਅਸੰਬਲੀ ਜਾਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਾਂਗਰਸ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਘੱਟ ਸਰਗਰਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਭ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਵੀ ਇਹ-ਰਾਤ ਇੱਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲੱਗਭੱਗ ਇਹਨਾਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵੱਕਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਬੀ ਜੇ ਪੀ ਇਹਨਾਂ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਲਈ 'ਆਪਣੇ ਨੱਕ ਦੇ ਸਵਾਲ' ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਐੱਮ ਸੀ ਡੀ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਐਂਡਰੋਨੀ ਕਿੱਤੇ ਹੱਥੋਂ ਨਾ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ। ਤੀਜਾ, ਇਹਨਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਝੋਕ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਝੋਕੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਮਕਾਨਾਂ ਦਾ ਲਾਰਾ ਤੱਕ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਚੋਰਾਂ, ਸੱਚ ਜਾਂ ਝੂਠੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪ ਪਾਰਟੀ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਐੱਮ ਐੱਲ ਏ ਤੱਕ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਵਾਂ, ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕਾਬਜ਼ ਰਹਿੰਦੇ, ਪੁਲਸ ਮਹਿਕਮਾ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹੋਵੇ, ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਸੀਂ ਕਰ ਰਹੀਏ ਹੋਈਏ, ਗੋਦੀ ਮੀਡੀਆ ਸਾਡਾ ਹੱਥ, ਐੱਨ ਡੀ ਟੀ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਫਿਰ ਵੀ ਪਿੱਠ ਲੱਭ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਨਾਸ਼ੀ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਉੱਚਰ ਇਹਨਾਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਾਹੀਂ 'ਕੂੜੇ ਦਾ ਹਿਮਾਲਿਆ' ਮੁੱਦਾ ਵੱਡਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਸੱਚ 'ਚ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਲ 'ਚ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਖਾਸ ਗੁਆਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐੱਮ ਸੀ ਡੀ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੈ। ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੂੜੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਐੱਮ ਸੀ ਡੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐੱਮ ਸੀ ਡੀ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਸਥਾਨਕ ਮੁੱਦੇ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੇ ਸੋਚਣਾ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਅਗਰ ਸ਼ੀਲਾ ਦੀਕਸ਼ਤ ਜਨਤਾ ਦੀ ਅੱਧ ਦਾ ਤਾਰਾ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਕੀ ਸੁੱਧ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਨਤਾ ਤੋਂ ਵਸੂਲ ਰਹੀ। ਅਖੀਰ ਕਿਸ ਪਾਸ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਜਾਨਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਅੱਠ ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

ਸੰਪਰਕ : 98 721-65741

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਉਜਾੜੇ ਦੀਆਂ ਤੈਹਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਿਕ ਸੰਵੇਦਨਾ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਬੁੱਢੀ ਤੇ ਬੇਤਾਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਦੇ ਚਾਲੂ ਤੇ ਚਲੰਤ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹਰ ਕਿੱਤਾ ਤੇ ਵਕਤ ਸੱਥੇ ਸੱਥੇ ਦਾ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਆਪਣਾ ਮਾਲ ਪੜਪਾੜ ਵੇਚਦੇ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿੱਚ ਸੋਸਥਾਵਾਂ, ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਸੰਕਲਪ ਖੋਖਲੇ ਦੀ ਖਾਬਗੀਣੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਵਿਵਿਧਮਾਨੀ ਲੋੜ ਤੇ ਲਾਜ਼ਮ ਨੇ ਹਰ ਵਾਸਤੂ ਤੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਮੰਡੀ ਦਾ ਮਾਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੱਦਰਾਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ, ਡੋਰਿਆਂ, ਮੱਦਾਂ ਤੇ ਮਸਜਿਦਾਂ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਲਈ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੋਨਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਹੁ ਖਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵੀ ਫ਼ਕੀਰ, ਦਰਬੰਸ, ਪੇਗੰਬਰ ਜਾਂ ਔਲੀਆ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ। ਜਦੋਂ ਮਿੱਟੀਆਂ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਆਮਾਨਵੀ ਤੇ ਆਤੰਗੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਦੋਂ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਂ ਦਾ ਕੂੜਾ ਭੇਜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਇਲਮ ਤੇ ਇਲਹਾਮ ਦੀ ਆੜ੍ਹ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੇ ਰਮਜ਼ਾਂ ਮੁਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਸਮਝਦਾਰ ਸਿੱਖ ਕਰਨ ਦੀ ਦੋੜ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਰੂਫ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਸੀਹਤਾਂ, ਮਸ਼ਵਰੇ, ਦਾਅਵੇ ਤੇ ਗਿਆਨ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਵਿਕਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਖੁਦ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦਿਲੋਂ ਬੁਲਣ ਤੇ ਲਿਖਣਾ ਅੱਜ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ। ਦਿਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੁਲਣ, ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਸਟੇਟਾ ਪੜਕਦੇ ਨਹੀਂ। ਸਿਰਫ ਜਾਨਪੂਰਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦਿਲ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਦਿਲਗੀਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪੁਰਨ ਪੁੱਤ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੁਣ ਫ਼ਕੀਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਦੇ ਲਹੂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋਸ਼ ਤੇ ਜਜ਼ਬਾ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇ ਉਸ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਉਤੇਪਨ ਸੂਬੀਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਅਸਥਾ ਨੂੰ ਰਿੱਖੇ ਸੋਗਾਰਗੀ ਰਹਿ ਜਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਖ਼ਾਨਪੂਰਤੀਆਂ ਖ਼ਾਬਾਂ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਖ਼ਾਬ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਿਧੀਆਂ ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਰੁਟੀਨ ਵਿਚਕਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗਰੀਬੀਆਂ ਤੇ ਗੁੱਬੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾੜਾਂ ਜਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਲੋਲ ਵਿੱਚ ਆਏ ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਮੱ ਪੱਛ ਬੇਠਾ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਆਕਾਸ਼ੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਮਿਲਣ ਤੇ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਬਾਰੇ ਲੋਮਾ-ਚੋੜਾ ਵਿਖਿਆਨ ਕੀਤਾ। ਵਿਖਿਆਨ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਸ਼ੀਡੀ ਤੇ ਸਾਊ ਬੇਦਾ ਏਨਾ ਤੱਦਦ ਕਰਕੇ ਕਰੇਗਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਹਲਕਾ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਮਿਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਸਭ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਵਿਧੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਬਦਾਏ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਆਮ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੇ ਪਕੜ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰਹਿਣ।

ਵਿਧੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਿਮਨ ਤੇ ਸੇਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਨਿਰਜਿੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦੀਵਾ ਜਗਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਨਿਆਂ, ਕਾਨੂੰਨ, ਸੁਰੱਖਿਆ, ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਤੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਧੀਆਂ ਵਿਧਾਨਾਂ

ਅਜ਼ੋਕਾ ਵਰਤਾਰਾ ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਐਂਜਲਾ

ਇੱਕ ਸਦੀ ਦਾ ਕਥਾ ਬਿਰਤਾਂਤ

ਕਹਾਣੀ ਪਰਾਗਾ

(ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ)

ਸੰਪਾਦਕ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪੰਨੇ : 232, ਮੁੱਲ : 310 ਰੁਪਏ

ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁੱਕ ਟਰਸਟ, ਇਡੀਆ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ
ਇੱਕ ਸਾਲ, ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ, ਇੱਕ ਸਦੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ/ਘੱਟਾ ਦੀ ਲੋੜ ਮਾਨਵੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਤੌਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼/ਕੌਮ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਪੜਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ/ਤਹਿ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਅਧਿਐਨ ਅਕਸਰ ਆਧਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਮਾਡਲ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਾਲ, ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚਲੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ/ਸਮੇਟਣਾ/ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਸਦੀ ਵਿਚਲੇ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤ ਰੂਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣ/ਸਮੇਟਣ/ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਉਲਝਣ ਵਾਲਾ ਕਾਰਜ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਦੀ ਉਸ ਦੇਸ਼/ਕੌਮ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਵਾਲੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਕੌਮ ਕਾਫ਼ੀ ਜੋਸ਼ਮ ਭਰਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਲੋੜਾਂ ਵੱਧ ਵਿਵਾਦਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਹ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਆਮ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਉਹ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਚੱਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਰੁਝੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਅਕਤੀ ਸੋਚ, ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੇਸ਼ ਆਧਾਰ ਜਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦੀ ਘਾਟ ਤਾਂ ਹੋਵੇ, ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਉਹ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਪਰਿਧੇਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਦੀ ਘਾਟ ਵਾਲੀ ਹੋ ਨਿਬੜਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਸੋਚ/ਕਾਰਜ ਦੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ ਤੱਥ-ਆਧਾਰਤ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਰਹੇ ਜਾਂ ਉਠਣ ਵਾਲੇ ਖ਼ਬਰਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਜਾਣੂ ਹੋ ਸਾਈਏ ਤਾਂ ਕਿ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਵਾਚਦੇ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੇ ਜਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਜ਼ਿਰਦੇ ਰਹੀਏ।

ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਉਸ ਖਿੱਤੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਵਾਲੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ (ਚੜ੍ਹਦੇ) ਦੇ ਇਹ ਖਿੱਤਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਨੀਤਕ/ਸਮਾਜਿਕ/ਆਰਥਿਕ/ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਰੰਭਲੇ ਸਾਲ ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਜੋ ਸੰਘਰਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿੱਥਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਜੋ ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਲਾਮੀ ਪ੍ਰਤੀ ਨਾਬਰੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਲਕ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੌਰਵ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਨਾਨਕ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੀ ਗੌਰਵਮਈ ਇਸ ਨਾਬਰੀ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਹਨ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਆਗਾਂ ਦਾ ਵਸਾਉਣਾ ਭਾਰਤ ਸੰਦਾਗਰੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਹੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਜ਼ਰਾਹਿਤ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਤਾਂ ਵਧਦੀ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਵੀ ਉੱਠਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਪਨਪਦੇ ਹਨ, ਕਿਸਾਨੀ ਕਿੱਤਾ ਕੁਝ ਪੈਰਾਂ-ਸਿਰ ਆਉਂਦੇ

ਕਿ ਤਾ ਬ ਦੀ
ਪਰਖ ਪੜਚੋਲ
ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ (ਡਾ.)

ਇਸ ਦੌਰ ਦੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਹੀ ਮੁੱਕਮਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚੁਕਵਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਹੈ। ਉਸ ਕਿਸੇ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਕਸ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਤੋਂ ਚੁਕਵੀਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਸਮਰੱਥ ਗਲਪ ਆਲੋਚਕ ਡਾ. ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਨੇ ਇਹ ਕਥਾ ਪੁਸਤਕ 'ਜੱਗ ਬੀਤੀ-ਹੱਛ ਬੀਤੀ' ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਕੀਤੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਉਸੇ ਹੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖੀਏ ਉਹ ਕਥਾ ਪੁਸਤਕ ਨਿਰੋਲ ਕਥਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਲੋੜ

ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਚਿੰਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਟਿਕਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਚੋਣ ਇਸ ਕਥਾ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਗੌਰਵ ਬਣਦੀ ਹੈ।
ਇਸ ਸਦੀ ਦੀ ਹਿਰਦੇਵੇਦਕ ਘਟਨਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਵਸੋਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਮਜ਼ਹ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਸਦੀ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਭੁੱਲਣਯੋਗ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੀੜਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸ਼ਾਇਦ ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਰਹੇਗਾ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਏਕੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਲੋਕ ਇਕਦਮ ਜਾਨਵਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਸ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗੁਆਈ। ਇਸ ਮਾਨਵੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਮੌਜੂਦ ਨੂੰ ਪੰਜ ਕਰਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਚੜ੍ਹਦੇ-ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਸ਼ਿਦੇ ਜਦੋਂ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸ ਦੌਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਕੱਥ ਉੱਠਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੌਰ ਦੀ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਵੀ ਉਹੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀ ਕਹਾਣੀ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚਲੀ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਦੀ ਹੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਂਝ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਿਰੋਲ ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ, ਇਸੇ ਪੁਸ਼ਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸ਼ੀਸ਼ਾ (ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖੁਪਾਣਾ), ਲੱਧੇ ਵਾਲਾ ਵੜੇ (ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ), ਚੱਟੂ (ਸੁਖਵੰਤ ਕੌਰ ਮਾਨ) ਆਦਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਜਾਨਵਰ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਬਾਰੇ ਕਈ ਸੁਆਲ ਖੜੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਖਵੰਤ ਕੌਰ ਮਾਨ ਦੀ ਚੱਟੂ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹਿਰੂ ਅਤੇ ਜਿਨਾਹ ਦੇ ਨਾਅ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂਅ ਸੁਣਨ ਤੱਕ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤਾਂ ਗ਼ੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ ਹੀ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਕਤਲ-ਗ਼ਾਰਤ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਸ਼ਟਵਾਰ ਦੇਸੀ ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਵਸੋਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਭਾਅ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਨੇ ਬਾਧੂਬੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਕ ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਸ਼ਿਰਾਬ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁਢਲੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਲੋਚਕ ਵਜੋਂ ਉੱਭਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੀਮਤ, ਪਰ ਮੁੱਲਵਾਨ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਾਵਲ ਨਾਲ ਉਹ ਕਥਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਸਿਰਕੱਢ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਆਲੋਚਕ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸੈਕਟ ਸਿਰਜਕ ਨਾਲੋਂ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਾਡੇ ਮੁਢਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਲੋਚਕ ਸੋਤ ਸਿੰਘ ਸੋਧੋਂ ਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਆਲੋਚਕ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚਲੇ ਮਹੀਨ ਨੁਕਸਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਅਮਲ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਨੇ ਇਹ ਸੰਪਾਦਨਾ ਵਾਲਾ ਕਾਰਜ ਹੋਰ ਵੀ ਜੋਸ਼ਮ ਭਰਿਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਸਦੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਸਮੇਟਣਾ ਹੈ, ਸੰਪਾਦਕ ਲਈ ਇਹ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਵਾਲੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਖਾਂਤ, ਸਮਾਜਿਕ-ਰਾਜਨੀਤਕ, ਆਰਥਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਸਦੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਪਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਕੱਤੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਵਧਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਚੋਣ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਰਧੰਕ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ਖ਼ਸ ਵੀ ਕੁਝ ਪਲ ਰੁਕ ਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁਢਲੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਲੋਚਕ ਵਜੋਂ ਉੱਭਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੀਮਤ, ਪਰ ਮੁੱਲਵਾਨ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਾਵਲ ਨਾਲ ਉਹ ਕਥਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਸਿਰਕੱਢ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਆਲੋਚਕ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸੈਕਟ ਸਿਰਜਕ ਨਾਲੋਂ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਾਡੇ ਮੁਢਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਲੋਚਕ ਸੋਤ ਸਿੰਘ ਸੋਧੋਂ ਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਆਲੋਚਕ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚਲੇ ਮਹੀਨ ਨੁਕਸਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਅਮਲ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਨੇ ਇਹ ਸੰਪਾਦਨਾ ਵਾਲਾ ਕਾਰਜ ਹੋਰ ਵੀ ਜੋਸ਼ਮ ਭਰਿਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਸਦੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਸਮੇਟਣਾ ਹੈ, ਸੰਪਾਦਕ ਲਈ ਇਹ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਵਾਲੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਖਾਂਤ, ਸਮਾਜਿਕ-ਰਾਜਨੀਤਕ, ਆਰਥਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਸਦੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਪਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਕੱਤੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਵਧਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਚੋਣ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਰਧੰਕ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ਖ਼ਸ ਵੀ ਕੁਝ ਪਲ ਰੁਕ ਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ

(ਸਿਲੇਬਸ) ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਦ ਕਿ ਇਹ 'ਕਹਾਣੀ ਪਰਾਗਾ' ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਲੋੜ, ਸਦੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਬੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਪੂਰਤੀ ਹਿੱਤ ਤਿਆਰ ਹੋਈ ਹੈ।
ਇਹ ਇਕੱਤੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲੱਗਭੱਗ ਉਹੀ ਹਨ, ਜੋ ਪਾਠਕ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹਦਾ-ਮਾਣਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਨੇ 'ਬਾਗ਼ੀ ਦੀ ਧੀ' ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਕੇ ਬੋਲ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੁਨਹਿਰਾ ਕਿਣਕਾ ਚੁਣਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਬੱਚੀ ਆਪਣਾ ਨਾਂਅ (ਲਾਜ) ਗੁਆ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਬਚਪਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੁਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਜੱਥੇ ਦੀ ਉਲਟਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਲਾਜ ਆਪਣਾ ਨਾਂਅ ਗੁਆ ਕੇ 'ਬਾਗ਼ੀ ਦੀ ਧੀ' ਬਣਨ ਤੱਕ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਜਿਸ ਸ਼ਿਦਤ ਨਾਲ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਖ਼ਾਸਰ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਾਠਕ ਲਈ ਭਾਵੁਕ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਤੱਥ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਇਸ ਯੱਗ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕੱਢ ਆਪਣੇ ਸਾਰਾਂ ਦੀ ਹੀ ਆਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਯੱਗ ਦੇ ਵਾਰਸ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਗਾਥਾ ਨੂੰ ਮਾਰਮਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਮੌਜੂਦ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਮਰੱਥ ਕਹਾਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ

ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਚਿੰਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਟਿਕਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਚੋਣ ਇਸ ਕਥਾ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਗੌਰਵ ਬਣਦੀ ਹੈ।
ਇਸ ਸਦੀ ਦੀ ਹਿਰਦੇਵੇਦਕ ਘਟਨਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਵਸੋਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਮਜ਼ਹ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਸਦੀ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਭੁੱਲਣਯੋਗ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੀੜਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸ਼ਾਇਦ ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਰਹੇਗਾ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਏਕੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਲੋਕ ਇਕਦਮ ਜਾਨਵਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਸ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗੁਆਈ। ਇਸ ਮਾਨਵੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਮੌਜੂਦ ਨੂੰ ਪੰਜ ਕਰਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਚੜ੍ਹਦੇ-ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਸ਼ਿਦੇ ਜਦੋਂ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸ ਦੌਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਕੱਥ ਉੱਠਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੌਰ ਦੀ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਵੀ ਉਹੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀ ਕਹਾਣੀ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚਲੀ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਦੀ ਹੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਂਝ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਿਰੋਲ ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ, ਇਸੇ ਪੁਸ਼ਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸ਼ੀਸ਼ਾ (ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖੁਪਾਣਾ), ਲੱਧੇ ਵਾਲਾ ਵੜੇ (ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ), ਚੱਟੂ (ਸੁਖਵੰਤ ਕੌਰ ਮਾਨ) ਆਦਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਜਾਨਵਰ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਬਾਰੇ ਕਈ ਸੁਆਲ ਖੜੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਖਵੰਤ ਕੌਰ ਮਾਨ ਦੀ ਚੱਟੂ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹਿਰੂ ਅਤੇ ਜਿਨਾਹ ਦੇ ਨਾਅ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂਅ ਸੁਣਨ ਤੱਕ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤਾਂ ਗ਼ੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ ਹੀ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਕਤਲ-ਗ਼ਾਰਤ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਸ਼ਟਵਾਰ ਦੇਸੀ ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਵਸੋਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਭਾਅ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਨੇ ਬਾਧੂਬੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਕ ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਸ਼ਿਰਾਬ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।
ਹਲ ਵਾਰ (ਸੋਤ ਸਿੰਘ ਸੋਧੋਂ), ਕੁਲੜੀ (ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ), ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਬੋਲਦ (ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਵਰਕ), ਗੋਈ (ਪੰਮ ਪੁਕਾਸ਼), ਖੂਨ (ਗੁਰਬਚ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ), ਮਾਸ ਖੋਰੇ (ਅਤਰਕੀਆ) ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮੁਲਕ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਉਜਰ ਰਹੀ ਜਾਂ ਬਦਲ ਗਈ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਉਹ ਦੌਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਅਜੇ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ (ਉਸ ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇਗਾ) ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸਾਵਧਾਣ, ਚਾਹੇ

● ਬਾਕੀ ਆਖਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ

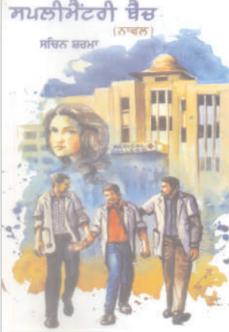
ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬੈਚ

(ਨਾਵਲ)

ਡਾ. ਸਚਿਨ ਸ਼ਰਮਾ

ਪੰਨੇ : 159, ਕੀਮਤ : 250 ਰੁਪਏ

ਨਵੇਰਾ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ, ਸਮਾਣਾ
ਦੇਦਾਂ ਦੇ ਮਾਰਿਹ ਡਾ. ਸਚਿਨ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸੁਲਘਦੀ ਲਾਟ ਨੂੰ ਨਾਵਲ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਡਾਕਟਰ ਆਪਣੇ ਕਿੱਤੇ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਸਾਹਿਤ ਜਿਹੀ ਸੁਖਮ ਕਲਾ ਨਾਲ ਵੀ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਲਾ ਦੇ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਆਮ ਕਰਕੇ ਪਰਦੇ ਹੇਠ ਹੀ ਛਿਪੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਦਾ ਸੱਚ-ਝੂਠ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਬਾਧੂਬੀ ਚਿਤਰਦਿਆਂ ਨਾਵਲਕਾਰ ਬਣੇ ਡੋਟਰ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਵਿਸ਼ਾ ਲਿਆ ਕੇ ਚਰਚਾ ਦਾ ਮੁੱਢ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
ਲੇਖਕ ਜਦੋਂ ਡਾਕਟਰ ਬਣਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲੈ ਕੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ, ਉਦੋਂ ਨਵੀਂ ਉਰਜਾ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਪੰਜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਡਾਕਟਰ ਬਣ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਤੱਕ ਦੀ ਰੌਚਿਕਤਾ ਭਰਪੂਰ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬੈਚ' ਦਾ ਨਾਂਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
ਕਾਲਜ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀਨੀਅਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਵੇਂ ਰੰਗਿੰਗ ਦੇ ਨਾਂਅ 'ਤੇ ਤੇਗ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਨ ਕਰਦੇ। ਪੁੱਠੇ-ਸਿੱਧੇ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਆਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਵਾਰ ਡੋਲ ਜਾਂਦੇ। ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਚ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ। ਉਦੋਂ ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅੱਖੀ ਪੜ੍ਹਾਈ। ਇਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੀਅ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਬਣ ਬਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਸਾਗਰ ਦੀ ਗੁੱਝੀ ਪੀੜ 'ਚ ਲਬਰੇਜ਼ ਬਿਰਤਾਂਤ

ਕਈ ਤਾਂ ਏਨੇ ਘਬਰਾਅ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਕੋਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਰੈਗਿੰਗ ਘਟਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਾ ਦਾਰੋਮਦਾਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਮਨ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਟਿਕਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।
ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਪੇਪਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ-ਦੋ ਪੇਪਰਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਤੰਬਰ ਟੈਸਟ 'ਚ ਕਲੀਅਰ ਕਰਨ ਦਾ ਚਾਂਸ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਨਾ ਪਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਗੁੱਝਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਲਾਇਕਾਂ ਦਾ ਗੁੱਝਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬੈਚ' ਦਾ ਨਾਂਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਜਾਂ ਆਈ ਏ ਐੱਸ ਅਫ਼ਸਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਪਿਤਾ ਡਾਕਟਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲ 'ਤੇ ਪੌੜ ਰੱਖਣਾ ਪਿਆ। ਜਿਸ ਵੇਰਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ

ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਡਾਲਾ

ਨਾਵਲ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਨਾ ਪਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਗੁੱਝਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਲਾਇਕਾਂ ਦਾ ਗੁੱਝਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬੈਚ' ਦਾ ਨਾਂਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਜਾਂ ਆਈ ਏ ਐੱਸ ਅਫ਼ਸਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਪਿਤਾ ਡਾਕਟਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲ 'ਤੇ ਪੌੜ ਰੱਖਣਾ ਪਿਆ। ਜਿਸ ਵੇਰਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਸਪਤਾਲ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਪੇ ਸ਼ਬਦਾਸਤੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ 'ਚ ਉਹ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਏ ਟੀ ਐੱਮ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਵੇਂ ਬੱਚੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ 'ਚ ਉੱਕਾ ਹੀ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮਾਪੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੰਗਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਹਿੱਕ ਕੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ 'ਚ ਵਾੜ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।
ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਡਾਲਾ ਨਾਵਲ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਨਾ ਪਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਗੁੱਝਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਲਾਇਕਾਂ ਦਾ ਗੁੱਝਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬੈਚ' ਦਾ ਨਾਂਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਜਾਂ ਆਈ ਏ ਐੱਸ ਅਫ਼ਸਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਪਿਤਾ ਡਾਕਟਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲ 'ਤੇ ਪੌੜ ਰੱਖਣਾ ਪਿਆ। ਜਿਸ ਵੇਰਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਸਪਤਾਲ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਪੇ ਸ਼ਬਦਾਸਤੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ 'ਚ ਉਹ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਏ ਟੀ ਐੱਮ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਵੇਂ ਬੱਚੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ 'ਚ ਉੱਕਾ ਹੀ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮਾਪੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੰਗਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਹਿੱਕ ਕੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ 'ਚ ਵਾੜ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਨਾਵਲ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਨਾ ਪਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਗੁੱਝਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਲਾਇਕਾਂ ਦਾ ਗੁੱਝਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬੈਚ' ਦਾ ਨਾਂਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਜਾਂ ਆਈ ਏ ਐੱਸ ਅਫ਼ਸਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਪਿਤਾ ਡਾਕਟਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲ 'ਤੇ ਪੌੜ ਰੱਖਣਾ ਪਿਆ। ਜਿਸ ਵੇਰਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਸਪਤਾਲ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਪੇ ਸ਼ਬਦਾਸਤੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ 'ਚ ਉਹ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਏ ਟੀ ਐੱਮ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਵੇਂ ਬੱਚੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ 'ਚ ਉੱਕਾ ਹੀ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮਾਪੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੰਗਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਹਿੱਕ ਕੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ 'ਚ ਵਾੜ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।
ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਡਾਲਾ ਨਾਵਲ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਨਾ ਪਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਗੁੱਝਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਲਾਇਕਾਂ ਦਾ ਗੁੱਝਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬੈਚ' ਦਾ ਨਾਂਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਪੜ੍

ਐਤਵਾਰ, 4 ਦਸੰਬਰ, 2022

19 ਮੱਘਰ { ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ 554
ਬਿਕਰਮੀ 2079

ਜਿਲਦ/VOL. : 71
ਅੰਕ/NO. : 184

ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ

DAILY NAWAN ZAMANA • SUNDAY, 4 DECEMBER, 2022

ਜਲੰਧਰ

‘ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ’ ਦੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ	
ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ (ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ)	0181-5097300
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿਭਾਗ	0181-5097302
ਸਾਹਿਤ ਸੰਪਾਦਕ (ਐਤਵਾਰ)	0181-5097305
ਗੰਮੀਊਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ	0181-5097310
ਵੈੱਬ ਟੀ ਵੀ	0181-5133160

www.nawanzamana.in ਸਕ੍ਰੀਨ : 14

ਕੀਮਤ/PRICE : 5.00 ਰੁਪਏ

Regd. No : Pb/JL-123/2021-23, (R.N.I.)-00068/57

E-mail : nawanzamana@gmail.com

www.nawanzamana.in

ਸਕ੍ਰੀਨ : 14

ਗੈਂਗਸਟਰ ਨੇਹਟ ਦੀ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਤਿਆ

ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਦੇ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ 'ਚ ਵਰਿਸਟੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

ਜੈਪੁਰ : ਗਜਸਥਾਨ ਦਾ ਸ਼ੀਕਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਤੜ-ਤੜ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਉਠਿਆ। ਉਦਯੋਗ ਨਗਰ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਲੋਕ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਗੈਂਗਸਟਰ ਰਾਜੂ ਨੇਹਟ ਦੇ ਘਰ ਲਾਰੈਂਸ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਕਰਿੰਦਿਆਂ ਨੇ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ। ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਨੇ ਰਾਜੂ ਨੇਹਟ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜਿਸ 'ਚ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਦੋਸ਼ ਕੇ ਉਸਦੇ ਪਾਸੇ ਅਫਰਾਤਫਰੀ ਮਚ ਗਈ, ਆਸਪਾਸ ਦੇ ਲੋਕ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਭੱਜਣ ਲੱਗੇ।

ਪਰਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਾਸ਼ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ, ਪੂਰਾ ਸ਼ੀਕਰ ਬੰਦ

ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਆਨੰਦਪਾਲ ਵਿਵਾਲੇ ਰੱਜਿਸ਼ ਚਲਦੀ ਸੀ। ਰਾਜੂ ਨੇਹਟ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਨੰਦਪਾਲ 'ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਹਮਲਾ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਆਨੰਦਪਾਲ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ, ਪਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਆਨੰਦਪਾਲ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਗਾਰਲ ਫਰੈਂਡ ਲੋਡੀ ਡਾਨ ਅਨੁਰਾਧਾ ਹੁਣ ਲਾਰੈਂਸ

ਕੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਸ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੈਲ ਦੇ ਸੁਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਰਾਜੂ ਨੇਹਟ ਨੂੰ ਕਰੀਬ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮਾਰਨ ਦਾ ਪਲਾਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਲਾਨ 'ਚ ਲਾਰੈਂਸ, ਆਨੰਦਪਾਲ ਗੈਂਗ ਅਤੇ ਕਾਲਾ ਜਠੇਰੀ ਗੈਂਗ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੁਰਤ ਸਨ।

ਰਾਜੂ ਨੇਹਟ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੈਂਗ 'ਤੇ ਸ਼ੀਕਰ ਸਮੇਤ ਕਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਦਰਜਨਾਂ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹਨ। ਨੇਹਟ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਸੀ। ਰਾਜੂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੇ ਸ਼ੀਕਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਦਰਿਸ਼ਤ ਹੋ ਗਈ। ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਗਜਸਥਾਨ ਪੁਲਸ ਹੈ, ਪੂਰੇ ਸੂਬੇ 'ਚ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਔਸ ਔਚ ਓਜ਼ ਨੂੰ ਫੀਲਡ 'ਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪਿਪਰਾਲੀ ਰੋਡ 'ਤੇ ਨੇਹਟ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ 'ਚ ਨਾਰੀਰ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਹੀ 'ਚ ਔਸ ਆਈ ਦੇ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਔਸ ਆਈ ਦੇ ਨੇ ਅਨੁਰਾਧਾ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲੈ ਲਾ ਰਾ ਸ

ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਗੇਟ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ।

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਸੈਂਟਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨਾਲ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਹੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੀੜਤ, ਜੋ ਬਾਈਲੈਂਡ ਦੀ ਹੈ, ਨੇ ਸਾਈਬਰਾਬਾਦ ਪੁਲਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰੇਟ ਅਧੀਨ ਗਾਚੀਬਾਵਲੀ ਪੁਲਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ। ਪੁਲਸ ਨੇ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ 69 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਖਿਲਾਫ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। 23 ਸਾਲਾ ਪੀੜਤਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਭੱਜਣ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਈ।

ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਕੈਂਪਸ 'ਚ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਖਿਲਾਫ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਅਲਟੀਮੇਟਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿੱਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ

ਲੋੜੀਂਦਾ ਗੈਂਗਸਟਰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਸ ਦੀ ਐੱਟੀ ਗੈਂਗਸਟਰ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ, ਜਦੋਂ ਮੁਹਾਲੀ ਪੁਲਸ ਨੇ ਬਲਟਾਣਾ ਐਨਕਾਊਂਟਰ ਕੇਸ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਅਧਾਰਯੋਗ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਗੈਂਗਸਟਰ ਅੰਕਿਤ ਰਾਣਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਅੰਕਿਤ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ ਫਿਰੋਜ਼ੀ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਰਗਨਿਆਂ 'ਚ ਇੱਕ ਹੈ। ਬੀਤੀ 17 ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਦਰਮਿਆਨੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਲਟਾਣਾ ਦੀ ਫਰਨੀਚਰ ਸ਼ਾਬਕੀਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਟਲ ਮਾਲਕ ਨੇ ਰੰਗਦਾਰੀ ਮੰਦਾ ਆਏ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਨਾਲ ਪੁਲਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਗੈਂਗਸਟਰ ਭੂਪੀ ਰਾਣਾ ਗੈਂਗ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੱਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਗੈਂਗਸਟਰ ਪੁਲਸ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਵੀ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਬੱਸ-ਟਰੱਕ ਟੱਕਰ 'ਚ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਸਮੇਤ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਮੌਤ

ਭਰਨ ਤਾਰਨ : ਭਰਨ ਤਾਰਨ 'ਚ ਸਕੂਲ ਬੱਸ ਅਤੇ ਟਰੱਕ ਦੀ ਆਹਮ-ਸਾਹਮਣੇ ਟੱਕਰ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਹਾਦਸਾ ਸਵੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਕਾਰਨ ਵਾਪਰਿਆ। ਟੱਕਰ ਏਨੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸੀ ਕਿ ਸਕੂਲ ਬੱਸ ਪਲਟ ਗਈ, ਜਿਸ 'ਚ ਇੱਕ 8 ਸਾਲਾ ਬੱਚੀ ਅਤੇ ਬੱਸ ਚਾਲਕ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਰੋਲਾ ਸੁਣ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੱਸ 'ਚੋਂ ਕੱਢ

ਪਵਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਥੀ ਅਸਲੇ ਸਣੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

ਗੁਪਨਗਰ : ਗੁਪਨਗਰ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੈਂਗਸਟਰ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਥੀ ਭਾਰਤ ਭੁਸ਼ਨ ਦੀ ਉਰਫ ਪੰਨੀ ਨੂੰ 4 ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਤੇ 34 ਗਾਰੂੜਾ ਸਮੇਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਔਸ ਔਸ ਪੀ ਗੁਪਨਗਰ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਸੇਨੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਔਸ ਪੀ (ਡਿਟੈਕਟਿਵ) ਮਨਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਪ ਕਾਰਤਾਨ ਪੁਲਸ (ਡਿਟੈਕਟਿਵ) ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਇੰਦਰਾਜ ਸੀ ਆਈ ਏ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਗੁਪਨਗਰ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਪੰਨੀ ਸਾਥੀ ਵਾਰਡ ਨੰਬਰ 6 ਮੰਡੀ ਅਹਿਮਦਗੜ੍ਹ ਬਾਣਾ ਵਿਖੇ ਅਹਿਮਦਗੜ੍ਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਲਕੋਟਲਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਭਗੜਾ ਕਾਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੋਲੀਫੋਰਨੀਆ (ਯੂ ਐੱਸ ਏ) ਰਹਿ ਰਹੇ ਗੈਂਗਸਟਰ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਰੀਬੀ ਸਾਥੀ ਹੈ। ਪੰਨੀ ਕੋਲੋਂ .32 ਬੋਰ ਦੇ 3 ਪਿਸਟਲ, 1 ਇੰਪੈਕਟਰ ਪਿਸਟਲ (ਕਿੱਲ ਗੋਰਿੰਟੀ

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਐੱਨ ਜੇ ਏ ਸੀ ਐਕਟ ਰੱਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੰਸਦ 'ਚ ਚਰਚਾ ਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ : ਪਨਖੜ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਕਾਲੋਜੀਅਮ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਖੂਬ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਜੱਜ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਾਲੀ ਕਾਲੋਜੀਅਮ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਉਪ ਗ੍ਰਾਸਟਰਪਤੀ ਜਰਾਦੀਪ ਪਨਖੜ ਨੇ ਵੀ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ 'ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਹੱਥੀਂ ਲਿਆ। ਉਪ ਗ੍ਰਾਸਟਰਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਖਰਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਗ੍ਰਾਸਟਰ ਨਿਰਮਾਣ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਐੱਨ ਜੇ ਏ ਸੀ) ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੰਸਦ 'ਚ ਕਈ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਪਨਖੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਦ ਵੱਲੋਂ ਪਸ ਕੀਤਾ ਕਾਨੂੰਨ, ਜੋ

ਬਠਿੰਡਾ 'ਚ ਲੁੱਟ-ਖੋਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 6 ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਰਾਮਪੁਰਾ ਬੁਲ 'ਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਲੁੱਟ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਡਰਾਈਵਰ ਹੀ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਕੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਔਸ ਪੀ ਰਾਮਪੁਰਾ ਬੁਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਪੁਲਸ ਟੀਮ ਨੇ ਗਰੋਹ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਇਕਲਾਈਡ ਡਰਾਈਵਰ ਸਮੇਤ ਉਸ ਦੇ 6 ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 2 'ਤੇ ਸਾਲ 2014 ਅਤੇ 2021 'ਚ ਵੀ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਐੱਸ ਐੱਸ ਪੀ ਸੀ ਜੇ. ਇਨਦਰਚੋਲੀਯਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਪੁਰੋਸ਼ੋਮ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਕੋਟਕਪੁਰਾ ਨਿਵਾਸੀ

ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਅਹਿੰਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਦਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਪ ਗ੍ਰਾਸਟਰਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ

ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ ਤੇ ਖਾਲਿਦ ਸੈਫੀ ਬਰੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਕੜਕੜਦਮਾ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇਤਾ ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ ਅਤੇ ਖਾਲਿਦ ਸੈਫੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗਿੱਠੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਫਰਵਰੀ 2020 'ਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਚਾਂਦਬਾਗ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਹੋਈ ਪੱਥਰਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲੀ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਇਹ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਬੰਦ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗਿੱਠੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਪੁਲਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦੇ ਬਿਅਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 24 ਫਰਵਰੀ 2020 'ਚ ਚਾਂਦਬਾਗ ਪੁਲੀਸ ਕੋਲ ਇਕੱਠੀ ਭੀੜ ਨੇ ਪੱਥਰਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਪੱਥਰਬਾਜ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਖਾਲਿਦ ਸੈਫੀ ਅਤੇ ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ ਦਾ ਨਾਂ ਐਂਟੀ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ 'ਚੋਂ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫਿਲਹਾਲ ਦੋਵੇਂ ਜੂ ਏ ਪੀ ਏ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਹਨ।

ਸਬਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਦਾ ਤਰਾਸ਼ੂ ਪੁਲਸ ਨੇ ਪਟੜੀ 'ਤੇ ਸੁੱਟਿਆ

ਚੁੱਕਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੱਟ ਗਏ ਪੈਰ ਕਾਨਪੁਰ : ਕਾਨਪੁਰ ਦੇ ਕਲਿਆਣਪੁਰ ਬਾਣੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਦਫ਼ਤਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸਬਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਬਾਹ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਅਸਲ 'ਚ ਬਾਣੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੋਡ ਕਿਨਾਰੇ ਟਮਾਟਰ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਤਰਾਸ਼ੂ ਪੁਲਸ ਮੁਲਜ਼ਮ

ਬਠਿੰਡਾ 'ਚ ਲੁੱਟ-ਖੋਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 6 ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਰਾਮਪੁਰਾ ਬੁਲ 'ਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਲੁੱਟ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਡਰਾਈਵਰ ਹੀ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਕੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਔਸ ਪੀ ਰਾਮਪੁਰਾ ਬੁਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਪੁਲਸ ਟੀਮ ਨੇ ਗਰੋਹ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਇਕਲਾਈਡ ਡਰਾਈਵਰ ਸਮੇਤ ਉਸ ਦੇ 6 ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 2 'ਤੇ ਸਾਲ 2014 ਅਤੇ 2021 'ਚ ਵੀ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਐੱਸ ਐੱਸ ਪੀ ਸੀ ਜੇ. ਇਨਦਰਚੋਲੀਯਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਪੁਰੋਸ਼ੋਮ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਕੋਟਕਪੁਰਾ ਨਿਵਾਸੀ

ਫੀਫਾ 2022 : ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤਿੰਨ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰੀ-ਕੁਆਰਟਰ ਫਾਈਨਲ 'ਚ

ਜਲੰਧਰ : ਕਤਰ 'ਚ ਖੇਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਫੀਫਾ ਵਰਲਡ ਕੱਪ-2022 ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਸਟੇਜ ਮੁਕਾਬਲੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 'ਚ ਕਈ ਸਾਰੇ ਉਲਟਫੇਰ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸਿਫਲੈਂਸ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਜੇਤਾ ਫਰਾਂਸ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਰਿਹਾ, ਉਥੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚਾਰ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਚੈਂਪੀਅਨ ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਵਰਲਡ ਨੰਬਰ 2 ਬੈਲਜੀਅਮ ਵਰਗੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਸੁਪਰ 16 'ਚ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕੀਆਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਗਰੁੱਪ 'ਚ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪ੍ਰੀ-ਕੁਆਰਟਰ ਫਾਈਨਲ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਰਾਂਸ ਨੇ ਕੁਆਲੀਫਾਈ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ

ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਹੈਰੋਇਨ ਬਰਾਮਦ

ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ (ਪਰਮਜੀਤ ਢਾਬਾਂ) ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਸੈਕਟਰ ਦੀ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਦੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਚੌਕੀ ਸਵਾਰ ਵਾਲੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਸਰਹੱਦੀ ਪਿੰਡ ਚੂਗੜੀਵਾਲਾ ਚਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਬੀ ਐੱਸ ਐੱਫ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਰਚ ਅਭਿਆਨ ਦੌਰਾਨ ਹੈਰੋਇਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਖੋਪ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬੀ ਐੱਸ ਐੱਫ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਡਰੱਗ ਦੀ ਹਲਚਲ ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਲਗਾਤਾਰ ਉਸ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਾਇਰਿੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਡਰੱਗ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਗਿਆ।

ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਕਰਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮਤ

ਸ਼ਿਮਲਾ : ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਠੰਢੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਸਰਦੀਆਂ 'ਚ ਮੀਟ ਦੀ ਦਾਅਵਤ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਰਦੀਆਂ 'ਚ ਕਈ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਲੋਕ ਖਾਸ ਮਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਮੀਟ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਵਾਰ 8 ਦਸੰਬਰ ਕੁਝ ਖਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਸੂਬੇ 'ਚ ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਲਈ ਅਗਾਊਂ ਆਰਡਰ ਮਿਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਦਾਅਵਤਾਂ 'ਚ ਬੱਕਰੇ ਦਾ ਮੀਟ ਪਰੋਸਣ ਦੀ ਪੁੰਪਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨੇਤਾ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਮੀਟ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ

ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਸਟਾਰ ਲਕਸ਼ੈ ਸੇਨ 'ਤੇ ਐੱਫ ਆਈ ਆਰ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਮੌਤ

ਜਬਲਪੁਰ : ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 'ਚ ਇੱਕ ਦਰਦਨਾਕ ਹਾਦਸਾ ਵਾਪਰਿਆ, ਜਿੱਥੇ 50 ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੀ ਮੈਟਰੋ ਬੱਸ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਸ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ 6 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੁਚਲ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਦਰਦਨਾਕ ਸੀ ਸੀ ਟੀ ਵੀ ਫੁਟੇਜ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ। ਜਬਲਪੁਰ ਦੇ ਦਮੋਹ ਨਾਕਾ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੜਕੋਪ ਮਚ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਮੈਟਰੋ ਬੱਸ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਗਈ। ਗਸਤ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਸਵਾਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਬੱਸ ਡਰਾਈਵਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਡੁਕ ਗਈ। ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਦੱਖਿਆ, ਉਹ ਗੁਲਤਿਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਟਰੋ ਬੱਸ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬੱਸ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਦਰਅਸਲ ਮੈਟਰੋ ਬੱਸ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਬੱਸ

ਅੱਜ-ਨਾਮਾ

- ਹੋਇਆ ਕਤਲ ਹੈ ਸੁਣੀਦਾ ਹੋਰ ਵਹਿਸ਼ੀ, ਮੀਡੀਏ ਫੜੀ ਫਿਰ ਲਾਮਕਦੀ ਤੰਦ ਬੋਲੀ।
- ਕਿੱਥੋਂ ਬੰਦਾ ਕੋਈ ਚੁੱਕ ਸੀ ਕਤਲ ਕੀਤਾ, ਕੀਹਨੇ ਕਿੱਦਾਂ ਇਹ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਚੰਦ ਬੋਲੀ।
- ਮੀਡੀਆ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਕਿੰਨੇ ਸੀ ਕਰੇ ਟੋਟੇ, ਕਿਹੜੀ ਚਿਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਨੇ ਬੰਦ ਬੋਲੀ।
- ਚਸਕੇ ਲੈਂਦਾ ਫਿਰ ਮੀਡੀਆ ਕਤਲ ਵਿੱਚੋਂ, ਚਿੱਤਾ ਮੂਲ ਨਹੀਂ, ਵਧੇ ਪਿਆ ਗੰਦ ਬੋਲੀ।
- ਹੋ ਰਹੀ ਖਬਰ ਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ, ਮੀਡੀਆ ਦੱਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਢੰਗ ਬੋਲੀ।
- ਪੁੱਠੇ ਰਾਹੋ ਪਿਆ ਮੀਡੀਆ ਸਾਫ ਦਿਸਦਾ, ਆਉਂਦੀ ਮਾਸਾ ਵੀ ਸ਼ਰਮ ਨਾ ਸੰਗ ਬੋਲੀ।

ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਸਟਾਰ ਲਕਸ਼ੈ ਸੇਨ 'ਤੇ ਐੱਫ ਆਈ ਆਰ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਮੌਤ

ਜਬਲਪੁਰ : ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 'ਚ ਇੱਕ ਦਰਦਨਾਕ ਹਾਦਸਾ ਵਾਪਰਿਆ, ਜਿੱਥੇ 50 ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੀ ਮੈਟਰੋ ਬੱਸ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਸ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ 6 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੁਚਲ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਦਰਦਨਾਕ ਸੀ ਸੀ ਟੀ ਵੀ ਫੁਟੇਜ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ। ਜਬਲਪੁਰ ਦੇ ਦਮੋਹ ਨਾਕਾ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੜਕੋਪ ਮਚ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਮੈਟਰੋ ਬੱਸ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਗਈ। ਗਸਤ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਸਵਾਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਬੱਸ ਡਰਾਈਵਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਡੁਕ ਗਈ। ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਦੱਖਿਆ, ਉਹ ਗੁਲਤਿਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਟਰੋ ਬੱਸ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬੱਸ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਦਰਅਸਲ ਮੈਟਰੋ ਬੱਸ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਬੱਸ

ਜਨਮ ਮਿਤੀ 'ਚ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਦੋਸ਼

ਜਨਮ ਮਿਤੀ 'ਚ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਉਸੇ ਮਹਾਨਗਰ 'ਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਕੈਡਮੀ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਵਿਮਲ ਨੇ 2010 'ਚ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ

ਬੇਕਾਬੂ ਬੱਸ ਕਈਆਂ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹੀ

ਜਬਲਪੁਰ : ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 'ਚ ਇੱਕ ਦਰਦਨਾਕ ਹਾਦਸਾ ਵਾਪਰਿਆ, ਜਿੱਥੇ 50 ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੀ ਮੈਟਰੋ ਬੱਸ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਸ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ 6 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੁਚਲ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਦਰਦਨਾਕ ਸੀ ਸੀ ਟੀ ਵੀ ਫੁਟੇਜ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ। ਜਬਲਪੁਰ ਦੇ ਦਮੋਹ ਨਾਕਾ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੜਕੋਪ ਮਚ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਮੈਟਰੋ ਬੱਸ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਗਈ। ਗਸਤ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਸਵਾਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਬੱਸ ਡਰਾਈਵਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਡੁਕ ਗਈ। ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਦੱਖਿਆ, ਉਹ ਗੁਲਤਿਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਟਰੋ ਬੱਸ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬੱਸ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਦਰਅਸਲ ਮੈਟਰੋ ਬੱਸ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਬੱਸ

ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਹਾਦਸੇ 'ਚ ਮੈਟਰੋ ਬੱਸ ਨੇ ਈ-ਰਿਕਸ਼ਾ, ਆਟੋ ਰਿਕਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦੋ ਪਹੀਆ ਵਾਹਨ ਚਲਾ ਕੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਦਸੇ 'ਚ 6 ਯਾਤਰੀ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨਾਜ਼ੁਕ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਹਾਦਸੇ 'ਚ ਮੈਟਰੋ ਬੱਸ ਨੇ ਈ-ਰਿਕਸ਼ਾ, ਆਟੋ ਰਿਕਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦੋ ਪਹੀਆ ਵਾਹਨ ਚਲਾ ਕੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਦਸੇ 'ਚ 6 ਯਾਤਰੀ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨਾਜ਼ੁਕ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੇਬਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਟਰੱਕ ਪਲਟਿਆ, ਰਾਹਗੀਰ ਮਦਦ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੇਬ ਚੁੱਕ ਕੇ ਚਲਦੇ ਬਣੇ

ਰਾਦਸਾਗੁਸਟ ਟਰੱਕ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਤੋਂ ਹਾਦਸੇ ਸੰਬੰਧੀ ਏੱਸਏ ਪ੍ਰੈੱਸਰ ਧਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਲਵੇੜਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਾਰਦਵਾਜ) ਸਨੀਵਾਰ ਤੜਕੇ ਸਰਹਿੰਦ ਰਾਜਪੁਰਾ ਜੀ. ਟੀ. ਰੋਡ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਰਜਿੰਦਰਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਮੁੜਦੇ ਹੋਏ ਨਜ਼ਦੀਕ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਉਦੋਂ ਸ਼ਮਸ਼ਾਦ ਹੁੰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ, ਜਦੋਂ ਸੇਬਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਟਰੱਕ ਪਲਟਣ ਕਾਰਨ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ ਸਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਰਾਹਗੀਰਾਂ ਨੇ ਸੇਬਾਂ ਦੀਆਂ ਪੈਟੀਆਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਜਾਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ।

ਜਿਸ 'ਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜਨ ਕਾਰਨ ਟਰੱਕ ਪਲਟ ਗਿਆ ਤੇ ਸੇਬਾਂ ਦੀਆਂ ਪੈਟੀਆਂ ਸੜਕ 'ਤੇ ਖਿੱਲਰ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਤੋਂ ਟਰੱਕ ਚਾਲਕ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਇੱਕ ਆਟੋ 'ਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ ਲਈ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਵਾਈ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਟਰੱਕ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸੇਬ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਰੋਕ-ਰੋਕ ਕੇ ਪੈਟੀਆਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਜਾਣ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ 90 ਫੀਸਦੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੇਬ ਲੁੱਟ ਲਏ ਗਏ।

ਕਾਰਤਾਂ

ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਨਵੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕਦਮ : ਹਨੀ ਛਾਜਲੀ (ਜਸਵੀਰ ਲਾਭੀ)-ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਉਪਦਿਵ ਸਿੰਘ ਹਨੀ ਨੇ ਚੋਣਵੇਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕਦਮ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਉਪਰਲੀਆਂ ਹਰਨੀਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦਾ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਲੰਮਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਚੰਗੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਜੋਂ ਉਤਰਨਗੇ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਲ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਪੁੰਨੀਆ, ਸੰਸਾਰ ਸਿੰਘ ਬੇਲਾ, ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ, ਸਿਰੀਗੰਗਾ ਸਿੰਘ, ਹਰੇਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ ਸਰਮਾਨ ਅਤੇ ਜੱਗੀ ਜੱਟ ਨੂੰ ਵੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ।

ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੂੰ ਸੈਨਟਰੀ ਪੈਡ ਵੇਡੇ ਮਲੋਟ (ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ)-ਪਿੰਡ ਵਜ਼ਿਰਾ ਪੱਥਰ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸੀ ਐੱਸ ਆਰ. ਐਕਟੀਵਿਟੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈਜੀਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਸੈਨਟਰੀ ਪੈਡ ਵੇਡੇ ਗੇਟ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਵਪਾਰਕ ਦਫ਼ਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਕੁਰਨੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧਕ (ਮਾਨਵ ਸੰਸਾਪਨ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ), ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਥਾਪਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਵਜ਼ਿਰਾ ਪੱਥਰ ਵੱਲੋਂ ਸਕੂਲ ਸਟਾਫ਼ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੂੰ ਵੇਡੇ ਲਈ ਸੈਨਟਰੀ ਪੈਡ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਸਟਾਫ਼ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਸਿਮਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਅਨਦੀਪ ਕੌਰ, ਬਿਪਲਾ, ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ, ਕਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਚੈੱਕ ਬਾਊਂਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਸੰਗਰੂਰ (ਪ੍ਰਵੀਨ ਸਿੰਘ)-ਮਾਨਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਰਪਨਾ, ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮਜਿਸਟਰੇਟ ਕਮਟ ਕਲਾਸ, ਸੁਨਾਮ ਵੱਲੋਂ ਚੈੱਕ ਬਾਊਂਸ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਵੇਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੱਤਰ ਜਨਨੇਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਿੱਚ ਪੀ ਪੀ ਸਿੰਘ ਪੈਨੀਲੀਆਂ ਸਲੇਮਗੜ੍ਹ ਤਹਿਸੀਲ ਮੁਕਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਨੂੰ 193300 ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈੱਕ ਬਾਊਂਸ ਹੋਣ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਗਲਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਗਲਾ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੇ 193300 ਰੁਪਏ ਬਰਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮੁਦੱਈ ਕਰਾ ਅਗੈਰੀਨੇਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟਿਡ ਲੁਧਾਣਾ (ਕੋਟਲਾ) ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਨਾਟਕਾਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੋਲ ਪੈਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ਼੍ਰੀ ਨਵੀਨ ਬਾਂਸਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਪੈਨੀਲੀਆਂ ਸਲੇਮਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਕੋਟਲਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇਮਾਰ ਵਦਾਈਆਂ ਸਲਾਬੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਬਦਲੇ ਵਰਮੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 14 ਜੁਲਾਈ 2017 ਨੂੰ 193300 ਦਾ ਚੈੱਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਚੈੱਕ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵਰਮੇ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਪੈਨੀ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਹ ਚੈੱਕ ਬਾਊਂਸ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਗਲਾ ਰਾਹੀਂ ਮਾਨਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ। ਮਾਨਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਕੀਲ ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਗਲਾ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਪਿਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੇ 193300 ਰੁਪਏ ਬਰਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਕੋਲ ਕੋਪਨੀ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ।

ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਸਣੇ ਕਾਕਸ ਸ਼੍ਰੀ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਾਰਦਵਾਜ)-ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਐਕਟਿਵਾ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਣਾ ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਲੰਬਦੀ ਭਾਖੜਾ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ ਕੋਲ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਲਟੋਰ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੈਂਕ ਦੇ ਆਪਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਪਿਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਕਤ ਸਕੂਟਰ ਅੱਗੇ ਹੁਕ ਨਾਲ ਟੇਗੇ ਥੇਗ ਦੀ ਜਦੋਂ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਥੇਗ 'ਚ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬਰਾਦਰ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅ/ਯ 22 ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਐਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਸਣੇ ਕਾਕਸ ਸ਼੍ਰੀ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਾਰਦਵਾਜ)-ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਐਕਟਿਵਾ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਣਾ ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਲੰਬਦੀ ਭਾਖੜਾ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ ਕੋਲ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਲਟੋਰ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੈਂਕ ਦੇ ਆਪਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਪਿਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਕਤ ਸਕੂਟਰ ਅੱਗੇ ਹੁਕ ਨਾਲ ਟੇਗੇ ਥੇਗ ਦੀ ਜਦੋਂ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਥੇਗ 'ਚ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬਰਾਦਰ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅ/ਯ 22 ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਐਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਸਣੇ ਕਾਕਸ ਸ਼੍ਰੀ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਾਰਦਵਾਜ)-ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਐਕਟਿਵਾ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਣਾ ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਲੰਬਦੀ ਭਾਖੜਾ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ ਕੋਲ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਲਟੋਰ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੈਂਕ ਦੇ ਆਪਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਪਿਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਕਤ ਸਕੂਟਰ ਅੱਗੇ ਹੁਕ ਨਾਲ ਟੇਗੇ ਥੇਗ ਦੀ ਜਦੋਂ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਥੇਗ 'ਚ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬਰਾਦਰ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅ/ਯ 22 ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਐਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਸਣੇ ਕਾਕਸ ਸ਼੍ਰੀ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਾਰਦਵਾਜ)-ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਐਕਟਿਵਾ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਣਾ ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਲੰਬਦੀ ਭਾਖੜਾ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ ਕੋਲ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਲਟੋਰ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੈਂਕ ਦੇ ਆਪਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਪਿਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਕਤ ਸਕੂਟਰ ਅੱਗੇ ਹੁਕ ਨਾਲ ਟੇਗੇ ਥੇਗ ਦੀ ਜਦੋਂ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਥੇਗ 'ਚ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬਰਾਦਰ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅ/ਯ 22 ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਐਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਸਣੇ ਕਾਕਸ ਸ਼੍ਰੀ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਾਰਦਵਾਜ)-ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਐਕਟਿਵਾ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਣਾ ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਲੰਬਦੀ ਭਾਖੜਾ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ ਕੋਲ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਲਟੋਰ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੈਂਕ ਦੇ ਆਪਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਪਿਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਕਤ ਸਕੂਟਰ ਅੱਗੇ ਹੁਕ ਨਾਲ ਟੇਗੇ ਥੇਗ ਦੀ ਜਦੋਂ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਥੇਗ 'ਚ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬਰਾਦਰ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅ/ਯ 22 ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਐਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਸਣੇ ਕਾਕਸ ਸ਼੍ਰੀ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਾਰਦਵਾਜ)-ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਐਕਟਿਵਾ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਣਾ ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਲੰਬਦੀ ਭਾਖੜਾ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ ਕੋਲ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਲਟੋਰ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੈਂਕ ਦੇ ਆਪਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਪਿਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਕਤ ਸਕੂਟਰ ਅੱਗੇ ਹੁਕ ਨਾਲ ਟੇਗੇ ਥੇਗ ਦੀ ਜਦੋਂ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਥੇਗ 'ਚ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬਰਾਦਰ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅ/ਯ 22 ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਐਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਸਣੇ ਕਾਕਸ ਸ਼੍ਰੀ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਾਰਦਵਾਜ)-ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਐਕਟਿਵਾ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਣਾ ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਲੰਬਦੀ ਭਾਖੜਾ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ ਕੋਲ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਲਟੋਰ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੈਂਕ ਦੇ ਆਪਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਪਿਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਕਤ ਸਕੂਟਰ ਅੱਗੇ ਹੁਕ ਨਾਲ ਟੇਗੇ ਥੇਗ ਦੀ ਜਦੋਂ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਥੇਗ 'ਚ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬਰਾਦਰ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅ/ਯ 22 ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਐਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਸਣੇ ਕਾਕਸ ਸ਼੍ਰੀ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਾਰਦਵਾਜ)-ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਐਕਟਿਵਾ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਣਾ ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਲੰਬਦੀ ਭਾਖੜਾ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ ਕੋਲ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਲਟੋਰ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੈਂਕ ਦੇ ਆਪਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਪਿਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਕਤ ਸਕੂਟਰ ਅੱਗੇ ਹੁਕ ਨਾਲ ਟੇਗੇ ਥੇਗ ਦੀ ਜਦੋਂ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਥੇਗ 'ਚ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬਰਾਦਰ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅ/ਯ 22 ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਐਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਸਣੇ ਕਾਕਸ ਸ਼੍ਰੀ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਾਰਦਵਾਜ)-ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਐਕਟਿਵਾ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਣਾ ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਲੰਬਦੀ ਭਾਖੜਾ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ ਕੋਲ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਪਿੰਡ ਭਰੀ ਮੀਰਾਂ ਨੇੜਿੱਕੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਲਟੋਰ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੈਂਕ ਦੇ ਆਪਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਪਿਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਕਤ ਸਕੂਟਰ ਅੱਗੇ ਹੁਕ ਨਾਲ ਟੇਗੇ ਥੇਗ ਦੀ ਜਦੋਂ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਥੇਗ 'ਚ 600 ਪਾਬੰਦੀਬਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬਰਾਦਰ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਦਾਖ਼ਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅ/ਯ 22 ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਐਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਅਰਸ਼ਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਟੇਟ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ

ਬਰੋਟਾ (ਗੋਤਵਾਲ)-ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸਟੇਟ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਕੂਲ ਖੇਡਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਰਾਟੋ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਸਾਗਰ ਕੋਨਵੈਂਟ ਸਕੂਲ ਕਾਰਨਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਰਸ਼ਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੰਦੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਆਈਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜਦੇ ਹੋਏ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਲੇਕਸ਼ਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪੱਧਰ (ਭਾਰਤ ਲੈਵਲ ਦੀਆਂ ਸਕੂਲੀ ਖੇਡਾਂ) ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਭ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਇਲਾਕਾ ਨਿਵਾਸੀਆਂ, ਸਮੁੱਚੇ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ, ਕੋਚ ਤੇ ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ਼ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਲਹਿਰ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਭਾਰਤ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਰਸ਼ਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਟਰਾਫੀ ਤੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ਼ ਤੋਂ ਮਾਫਿਆ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਗਿਆਨ ਸਾਗਰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਕਰਾਟੋ ਕੋਚ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਇਸ ਜਿੱਤ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਬੰਨਿਆ। ਸਕੂਲ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਾਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਬੱਚੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅੱਗੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੇਡਣ ਲਈ ਸ਼ੁੱਭ-ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਜਿਸ 'ਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜਨ ਕਾਰਨ ਟਰੱਕ ਪਲਟ ਗਿਆ ਤੇ ਸੇਬਾਂ ਦੀਆਂ ਪੈਟੀਆਂ ਸੜਕ 'ਤੇ ਖਿੱਲਰ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਤੋਂ ਟਰੱਕ ਚਾਲਕ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਇੱਕ ਆਟੋ 'ਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ ਲਈ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਵਾਈ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਟਰੱਕ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸੇਬ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਰੋਕ-ਰੋਕ ਕੇ ਪੈਟੀਆਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਜਾਣ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ 90 ਫੀਸਦੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੇਬ ਲੁੱਟ ਲਏ ਗਏ।

ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ 'ਚ ਟਰੈਕਟਰ ਚਾਲਕ ਦੀ ਮੌਤ

ਸ਼੍ਰੀ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਾਰਦਵਾਜ)-ਇੱਕ ਵਾਪਰ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ 'ਚ ਇੱਕ ਟਰੈਕਟਰ ਚਾਲਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਇੱਕ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜ਼ੋਰੇ ਇਲਾਜ ਕਿਸਾਨ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਖੁਰਚਨਪੁਰ (ਐਂਬਾਲਾ) ਨੇ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅਰਜ਼ਨ ਟਰੈਕਟਰ-ਟਰਾਲੀ 'ਤੇ ਗੰਨਾ ਲੋੜ ਕੇ ਉਹ ਸਲਾਣਾ ਸੁਗਰ ਮਿਲ 'ਚ ਗੰਨਾ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਟਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੀ ਵਸਨੀਕ 26 ਸਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਸਰਹਿੰਦ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਭੱਟਮਾਜਰਾ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਵਾਲੇ ਟਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਰਾਲੀ ਨੂੰ ਪਿੱਛੋਂ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਤੇ ਟਰੈਕਟਰ ਚਾਲਕ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੁਕਕ ਕੇ ਸੜਕ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਏ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਸੱਟਾਂ ਵੱਜੀਆਂ ਅਤੇ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਿਰ ਸੜਕ 'ਤੇ ਵੱਜਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਣਾ ਸਰਹਿੰਦ ਦੀ ਪੁਲਸ ਨੇ ਟਰੱਕ ਦੇ ਅਣਪਛਾਤੇ ਚਾਲਕ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਿਰਮਲਾ ਸਿੰਗਲਾ ਅਵਾਰਡ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦਿਆਂ ਦੋ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲਾਂ ਦੀ ਟੱਕਰ, ਚਾਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ

ਲਹਿਰਾਗਾਗਾ (ਪੱਤਰਕਾਰ)-ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ 'ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਿਰਭਰ ਅਤੇ ਬੇਬੁਕ ਆਵਾਜ਼, ਪੱਤਰਕਾਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਿਰਮਲਾ ਸਿੰਗਲਾ (63) ਦਾ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਦੋਹਾੜੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਿਰਮਲਾ ਸਿੰਗਲਾ ਜੀ ਦੀ ਮੌਤ ਉਪਰ ਲਫਕਾ ਵਿਚਾਰੀ ਬਰਿਦਰ ਗੋਇਲ, ਮੈਡਿਕ ਡਾਕਟਰ ਗੋਇਲ, ਆੜ੍ਹਤੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀਵਨ ਕੁਮਾਰ ਚੰਬਰ, ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਸੰਜੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆੜ੍ਹਤੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਲਹਿਰਾਗਾਗਾ, ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਗਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਠੱਕੇਦਾਰ, ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਚੰਬਰ, ਕਾਰਮੋਡ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਗੀ, ਮਾਲਵਾ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਲੱਬ ਅਤੇ ਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਔਰਤ ਬਲਵੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡ ਮਾਣੂਕੇ ਦੀ ਵਸਨੀਕ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕੁੜੀਆਂ ਆਪਣੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਕੁੱਤਾ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਤੋਂ ਆ ਰਹੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਟੱਕਰ ਹੋ ਗਈ। ਅੱਗਰ ਬਲਵੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜੋ ਟੱਕਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦੋਵੇਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾ ਗਏ ਤੇ ਚਾਰੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੰਮਰਜੋਤੀ ਵਾਰਡ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਈਆਂ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ, ਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਰਜਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਮੁਢਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ।

ਜੀ ਐੱਸ ਟੀ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲੇਸਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਤੇ ਹਿੰਸੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ

ਮੁਖ਼ਬਰਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਨਾਲ ਹੀ ਅਣ-ਰਜਿਸਟਰਡ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲੇਸਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੀ ਐੱਸ. ਟੀ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਜਲਦ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਰਵਾਉਣ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੁਨੀਲ ਵਾਟਸ, ਨਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਬਲਤੇਜ ਸਿੰਘ, ਗੋਰਵ ਨਾਗਪਾਲ, ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਵਿਕਾਲ ਗੋਇਲ, ਬਲਰਾਜ ਭੁੱਲਰ, ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਪਦਮ ਸੋਨ ਬਾਂਸਲ, ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਮਰ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਗਰਮਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲੇਸਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੇ ਹਿੰਸੇਦਾਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲੇਸਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਤੇ ਹਿੰਸੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜੀ ਐੱਸ ਟੀ. ਮਾਲੀਆ ਵਧਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਗਿਆ।

ਸਿਰਸਾ 'ਚ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਜਨ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਚਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਪੁੱਜੇ, ਹਰਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਬਾਰੀ

ਸਿਰਸਾ (ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ)-ਸਿਰਸਾ ਵਿੱਚ ਜਲ ਸਪਲਾਈ ਕਰ

18 ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ 'ਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਪੈਨਸ਼ਨਰ ਡੇ : ਭਜਨ ਗਿੱਲ

ਮੋਗਾ (ਅਮਰਜੀਤ ਬੱਬਰੀ)- ਪੰਜਾਬ ਗੋਰਮਿੰਟ ਪੈਨਸ਼ਨਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨਰ ਡੇ ਮਨਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਮੀਟਿੰਗ ਨੇਚਰ ਪਾਰਕ ਮੋਗਾ ਵਿਖੇ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੈਨਸ਼ਨਰ ਡੇ ਖਾਲਸਾ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਮੋਗਾ ਵਿਖੇ 18 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ 11 ਵਜੇ ਤੋਂ 2 ਵਜੇ ਤੱਕ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਰਾਮ ਕੁੱਸਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 17 ਦਸੰਬਰ 1982 ਨੂੰ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫੈਸਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਬਾਅਦ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੱਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨ ਕੋਈ ਖੋਹਣ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਨੌਕਰੀ ਦਾ ਦਾੜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕੀਮਤੀ ਸਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਖੁਦਾਪੈ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਬਦਲ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਮੂਹ ਪੈਨਸ਼ਨਰ ਇਹ ਦਿਨ ਪੈਨਸ਼ਨਰ ਡੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਗਿਆਰਾਂ ਮੈਂਬਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਮ ਕੁਮਾਰ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੌਰ, ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ, ਦਲਬਾਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਚੜਿੱਕ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਰਣੀਆਂ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਬਲੈਰ ਸਿੰਘ ਰੋਲਬ ਵਿਭਾਗ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਬਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਮਾਛੀਕੇ, ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਮਟਵਾਲੀ, ਸੁਖਮੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨਰ ਡੇ 'ਤੇ 80 ਸਾਲ ਅਤੇ 90 ਸਾਲ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਣਗੇ। ਮੀਟਿੰਗ ਨੇ ਇੱਕ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਰੂਮ ਵਿਖੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਖੇੜੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਣ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਕੁਰੂੜ 'ਚ ਐਥਲੈਟਿਕ ਮੀਟ

ਮਹਿਲਾ ਕਲਾਂ (ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਅਟਵੀ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਵਜੀਕੇ)- ਨਮਵਰ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਬਲਿਕ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਕੁਰੂੜ ਵਿਖੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਅਥਲੈਟਿਕ ਮੀਟ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਐਥਲੈਟਿਕ ਮੀਟ ਦਾ ਅਰੰਭ ਮਾਰਚ ਪਾਸਟ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ 100, 200, 400 ਮੀਟਰ ਦੌੜਾਂ, ਰਿਲੇਅ, ਰੋਲੇਅ, ਲੰਮੀ ਛਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਸਰਪੰਚ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਕੁਰੂੜ, ਪੰਚ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ, ਮਾਸਟਰ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੇਤੂਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਿੱਚ ਪਾਲੀਵਾਲ, ਅੰਮੋ ਡੀ ਸੁਬਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪਾਲੀਵਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਡਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਰਬੱਤ ਪ੍ਰੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਹਨ। ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਟਵਾਲੇ, ਸੁਖਮਨ ਕੌਰ, ਇੰਦਰ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਖੋ-ਖੋ, ਵਾਲੀਬਾਲ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਰੱਖਾਕਸ਼ੀ ਵੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੀ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਗੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ ਚੀਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੇਡਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਪ੍ਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਅਕਾਦਮਿਕ ਇੰਚਾਰਜ ਕਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੋੜ ਨੇ ਜੇਤੂਆਂ ਨੂੰ ਵਾਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਵਿੱਦਿਆ, ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਲਗਨ, ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਮਨਾਂ ਮਾਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਹੈੱਡਬਾਲ 'ਚ ਦੂਜਾ ਸਥਾਨ ਜਿੱਤਿਆ

ਲੌਗੋਵਾਲ (ਪ੍ਰਦੀਪ ਸੰਘਲ/ਕੁਲਦੀਪ ਅੰਤਰੀ)- ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਸਿਮਰਨ ਕੌਰ ਤੇ ਖੁਸ਼ਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ 66ਵੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਖੇਡਾਂ ਹੈੱਡਬਾਲ ਅੰਡਰ-17 ਲੜਕੀਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਫਰੀਕੈਂਟ ਵਿਖੇ ਹੋਈਆਂ, ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈ ਕੇ ਦੂਜਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਜੇਤੂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਕੂਲ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਸਕੂਲ ਮੁਖੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਤੇ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੀਮਾ ਨਾਰਾਣ ਨੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡੀ.ਪੀ.ਐ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਇਲਾਵਾ ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ।

ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਤੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਠੇਕੇਦਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਸਵਾਗਤ

ਜਗਰਾਉਂ (ਅਮਿਤ ਖੇਨਾ)- ਜਗਰਾਉਂ ਵਿਖੇ ਕੌਣੇ ਸ਼ੇਰਜੰਗ ਬਾਬਾ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਜਗਰਾਉਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਮਣਕੂ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਤੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਠੇਕੇਦਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾ ਪਾ ਕੇ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਭੂ ਵਰਤਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਖੀ ਭਾਈ ਨਿਵੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੀ ਹੱਠਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਭਜਨਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਣਕੂ, ਬਿਲਡਿੰਗ ਠੇਕੇਦਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਿੰਦਰਪਾਲ ਧੀਮਾਨ, ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲਾਲ, ਹਰਨੋਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਗੋਦੂ, ਕਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਪੰਜਲ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਘਟੌਣੇ ਤੇ ਮੁਹੱਲਾ ਕਿਸ਼ੋਰ ਚੰਦ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਝਾਂਸੀ ਰਾਣੀ ਕੌਰ ਦੀ ਮਾਰਗਦੀ ਆਦਿ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਐੱਸ ਆਰ ਐੱਸ ਵਿੱਦਿਆਪੀਠ ਵੱਲੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਵਿੱਦਿਅਕ ਟੂਰ

ਸਮਾਣਾ (ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ ਬੱਲ, ਗੁਰਮਿਆਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ)-ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਐੱਸ ਆਰ ਐੱਸ ਵਿੱਦਿਆਪੀਠ ਸਮਾਣਾ ਵੱਲੋਂ ਜਮਾਤ ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ ਪੰਜਵੀਂ ਤੱਕ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਟੂਰ ਛੱਤਬੀੜ ਚਿੜੀਆ ਘਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਕੋਵਿਡ-19 ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਕਾਰੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚੇ ਇਸ ਟੂਰ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਟੂਰ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋਏ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਟੂਰ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਮਿਣਿਆ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਤਬੀੜ ਚਿੜੀਆ ਘਰ, ਹਾਰ ਕਾਰਡਨ ਤੇ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਆਦਿ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਵੀ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਟੂਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸਿੱਖਿਆ। ਸਕੂਲ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਲਈ ਵੀ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾ ਮਿਸ ਮਿਲੀ ਬੋਸ ਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਮਿਤ ਸਿੰਘਲਾ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਟੂਰ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ।

ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਜਿੱਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਗਮੇ

ਸਮਰਲਾ (ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ)-ਸਥਾਨਕ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਸਮਰਲਾ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਸਹਿਦਿਆ ਸਕੂਲ ਕੰਮਲੋਕਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸਕੂਲ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਗਮੇ ਜਿੱਤੇ ਤੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਨਾਂਅ ਰੱਸਣ ਕੀਤਾ। ਸੁਪਰੀਅਰ ਵਰਲਡ ਸਕੂਲ ਗੜ੍ਹੀ ਤਰਖਾਣਾ ਵਿਖੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਸਮਰਲਾ ਦੇ ਅੰਡਰ-17 ਵਰਗ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਾਟ-ਪੁੱਟ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਤਗਮਾ, ਲੰਮੀ ਛਾਲ ਵਿੱਚ ਕੁਲਦੀਪ ਯਾਦਵ ਤੇ ਤਿਸਰਾ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰਤੇਬਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤੀਸਰਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਕਾਂਸੀ ਦੇ ਤਗਮੇ ਜਿੱਤੇ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ ਵੱਲੋਂ ਜੇਤੂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸ਼ੁੱਭ-ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਸ਼ਬਦਾਰ ਬਾਬਾ ਹਨੁਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ 'ਚ 1496 ਯੂਨਿਟ ਖੂਨ ਇਕੱਤਰ

ਮੁਹਾਲੀ (ਗੁਰਜੀਤ ਬਿੱਲਾ)-ਇੱਥੋਂ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਸ਼ਾਹਣਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਵਿਖੇ ਖੰਨ ਪੰਨ ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਸ਼ਬਦਾਰ ਬਾਬਾ ਹਨੁਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੂਰਵਕ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸਵੇਰੇ 9:00 ਵਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਠੇ ਗਏ ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕਲੱਬ ਜੱਥੇ ਨੇ ਸ਼ਬਦਾਰ ਬਾਬਾ ਹਨੁਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕ੍ਰਿਤਾਂਤ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੇਸ਼, ਕੌਮ ਅਤੇ ਧਰਮ ਖਾਤਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜੰਗ ਅਤੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਚਾੜੀ ਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਸੁਣਾਇਆ। ਭਾਈ ਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਗੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਚੌਠਵਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗਸ ਭਿੰਨੇ ਕੀਰਤਨ ਰਾਗੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਹੀ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਪਿੰਡਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਾਲੇ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲੇ, ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਖਾਲਸਾ ਜੰਬਾ ਜਗਾਧਰੀ ਵਾਲੇ, ਭਾਈ ਮਹਿਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕਵੀਸ਼ੋਰੀ

ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਥਾਨ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਠਾਈਆਂ, ਪਕਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ। ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੰਸਾਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਸਦਕਾ ਸ਼ਬਦਾਰ ਬਾਬਾ ਹਨੁਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹ ਮਾਨਵਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪ ਦੀ ਅਰੰਭਤਾ ਸਵੇਰੇ 8:00 ਵਜੇ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਪੀ ਜੀ ਆਈ, ਜਨਰਲ ਹਸਪਤਾਲ ਸੈਕਟਰ 16, ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਸੈਕਟਰ 32, ਰੋਟਰੀ ਬਲੱਡ ਬੈਂਕ ਸੈਕਟਰ 37, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਿਥਿਕਸ ਸਾਹਿਬ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ ਸ਼ਾਹਣਾ, ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਮੋਹਾਲੀ, ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਖਰੜ, ਮੈਕਸ ਹਸਪਤਾਲ ਮੋਹਾਲੀ ਅਤੇ ਦੀਪ ਵੀ ਵਾਈ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਬਲੱਡ ਬੈਂਕ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਲੱਭਵੇਂ ਚਾਹੀ ਵਾਸਤੇ ਖੂਨ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਖੂਨਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਿਆਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਲੱਡ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੁੱਲ 1496 ਯੂਨਿਟ ਖੂਨ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ

ਪੁਰਾਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰੇ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ : ਅਲੀਸ਼ੇਰ ਮਾਨਸਾ

ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਮਾਨਸਾ ਦੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਕਨਵੀਨਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਲੀਸ਼ੇਰ ਨੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਵੀਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਲੱਖਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਪੁਰਾਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕਦਮ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਪੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੁਰਾਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਕਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਰ ਦੁੱਚਿਤੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਤਾਂ ਕੀ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜੀ ਪੀ ਐੱਫ, ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ, ਐੱਨ ਐੱਸ ਡੀ ਐੱਲ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਪੈਸਾ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਮਿਲੇਗਾ? ਲੱਖਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਇਹਨਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਤਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਜੁਟ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਿੰਘ ਤਾਅਕੋਟ ਅਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦਲੇਵਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ੁਆਲ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਲਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣ ਰਹਾ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਪੁਰਾਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਬਹਾਲੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਨਿਕਮ ਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਵਿਸਥਾਰਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਸਰਕਾਰ ਜਲਦੀ ਜਾਰੀ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਤਤਕਾਲ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਦੁੱਚਿਤੀ ਦੀ ਅਪਣਤ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੁਆਰਾ ਵਰਿ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਗੜਾ ਠਾਕਣਾ ਉਠਾਉਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਕਾਲਜ 'ਚ 'ਮਹਿਲਾ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ' ਬਾਰੇ ਸੈਮੀਨਾਰ

ਬਠਿੰਡਾ (ਪਰਵਿੰਦਰ ਜੀਤ ਸਿੰਘ) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵੁਮੈਨ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਸੈੱਲ ਵੱਲੋਂ 'ਮਹਿਲਾ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ' ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਵੈ-ਮੁੱਲ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਭਿਰਾਜ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਲਈ ਵੁਮੈਨ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਸੈੱਲ ਨੇ ਪਿੰਡ ਮਾਣਕ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਮਹਿਲਾ ਸਰਬੱਤ ਸ਼ੋਭਨਦੀਪ ਕੌਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਵਜੋਂ ਜੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਨਦੀਪ ਕੌਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਜੂ ਬਾਲਾ ਨੇ ਮਹਿਮਾਨ ਬੁਲਾਰੇ ਤੇ ਸ਼ਾਹਿਦਾ ਕੀਤੀ। ਸਰਪੰਚ ਸ਼ੋਭਨਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਪੰਚ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ 'ਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ

ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਵੱਲੋਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਵੰਡ ਸਮਾਗਮ

ਮੁੱਖ (ਰਫ਼ਾਪਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ)-ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਇਲਾਕੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ 50 ਲੱਖਵੰਦ ਪਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ ਚੈੱਕ ਤਕਸੀਮ ਕੀਤੇ। ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਚੰਦ ਬਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਵਿਖੇ ਸਾਰੇ ਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚੈੱਕ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਰਨਾ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇਸਤਰੀ ਵਿੰਗ ਆਰਜੀਤ ਕੌਰ ਡਾਬੜਾ, ਬਲਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾਬੜਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਟੀਮ ਦੇ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਯੂ ਐਸ ਏ ਤੇ ਡਾ. ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਈ ਹੋਰ ਮੁੱਖੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਇਸਤਰੀ ਵਿੰਗ ਜਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਡਾਬੜਾ, ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾਬੜਾ ਅਤੇ ਬਲਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਟਰੱਸਟੀ ਡਾ. ਐਸ ਪੀ ਸਿੰਘ ਓਰਫੇਰੇ ਲੱਭਵੇਂਦਾਂ ਲਈ ਆਸ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਬਣ ਗਈ ਹਨ, ਜੋ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੀਰ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਲਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਕਰਵਾਂ ਰੁਪਏ ਵੰਡਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਜਿੱਥੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ

ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਮੈਡੀਕਲ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਡਾਇਲਿਸਿਸ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁਖ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਅੰਦਰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਵਿੱਚ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਲੈਂਸ ਲੈਬੋਰਟਰੀਆਂ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹੋਟੇ 'ਤੇ

ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਸਕੂਲ ਵਿਖੇ ਖੇਡਾਂ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਕਸਬਾ ਐਲਨਾਬਾਦ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਮਜ਼ਾਲ ਯਾਤਰਾ

ਗਿੱਦੜਬਾਗ (ਜਸਵੰਤ ਗਿੱਲ ਛੱਤਿਆ)-ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਛੱਤਿਆ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ 66ਵੀਆਂ ਸਕੂਲ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾ ਪੱਗੀ ਅੰਡਰ 19 ਸਾਲ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨੌਟਬਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਖੰਸਾ ਅਤੇ ਉਹ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ ਕਪਿਲ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਇੱਥਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨੋ ਸ਼ੌਕਤ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਨੌਟਬਾਲ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮੇਰੱਧ ਵਿੱਚ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਖੰਸਾ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਬੜੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ

ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹੱਠਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਜੇਤੂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵੱਲੋਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਤ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਪੀ ਟੀ ਆਈ ਨੇ ਸਟੈਮ ਸੈਕਟਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ, ਨਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਡੀ ਪੀ ਡੀ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਕੌਰ ਕਰਵਾ, ਗੁਰਮਲ ਸਿੰਘ ਲੁਹਾਰਾ ਡੀ ਪੀ ਟੀ, ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਪੀ ਟੀ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੀ ਟੀ, ਲੈਕਚਰਾਰ ਅਜੀਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਮਾਨ ਸਿੰਘ, ਖੇਮੰਤ ਕੌਰ, ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ, ਨਿੱਠਾ ਤੇਜਰ, ਗੁਰਜੰਤ ਸਿੰਘ ਸੁਖਨਾ ਅਖਲ, ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਬਲਕਰਨ ਸਿੰਘ ਐੱਚ ਓ ਡੀ, ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੰਸਾ ਨੇ ਜੇਤੂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਵੀਰਗਲ ਕੌਰ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ।

ਕਾਲਵਾਲੀ (ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ)- ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਮਜ਼ਾਲ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਕਸਬਾ ਐਲਨਾਬਾਦ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ ਮਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਗਰੀ ਸੰਭਾਲ ਜੱਟਾ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਸਮਿਤੀ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਦੀਪ ਨਾਥਵਾਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ 9 ਦਸੰਬਰ 2021 ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1 ਸਾਲ ਤੋਂ ਚੱਲੇ ਆ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨ ਕੇ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਲਦੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਪੂਰਾ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਾਅਦਾ ਮਿਲਾਫ਼ੀ ਦੇ ਮਿਲਾਫ਼ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿਚ ਲਾਮਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਟਿਕਰੀ ਬਾਰਡਰ 'ਤੇ ਪਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਮੁਖ਼ਤਾਬ ਮਾਰਚ ਕੱਢਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਜ਼ਾਲ ਮਾਰਚ 28

...ਸਫ਼ਾ 5 ਦੇ ਬਾਕੀ

ਗੈਰਿਜ਼ਮ ਠੇਹਟ ਦੀ...

ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਗੈਰਿਜ਼ਮ ਦੇ ਗੋਰਿਤ ਗੋਂਦਾਰਾ ਨੇ ਗੋਂਤਿਆ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਹੈ। ਸ਼ੇਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਵਾਇਰਲ ਟਵੀਟ ਅਨੁਸਾਰ ਗੋਰਿਤ ਗੋਂਦਾਰਾ ਨੇ ਟਵੀਟ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ—ਆਨੰਦਪਾਲ ਅਤੇ ਬਲਬੀਰ ਦੀ ਗੋਂਤਿਆ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੋਂਤਿਆ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਗੋਰਿਤ ਗੋਂਦਾਰਾ ਲਾਹੌਸ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਗੈਰਿਜ਼ਮ ਮਾਰਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਐੱਸ ਪੀ ਕੁੰਵਰ ਗੌਰਸ਼ਟਰਦੀਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੌਰਿਜ਼ਮ ਦੀ ਗੋਂਤਿਆ ਦੌਰਾਨ ਸੀ ਸੀ ਟੀ ਵੀ ਕੋਮਿਠਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਗੋਂਤਿਆ ਕਾਰਡ 'ਚ ਚਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਸੀ ਸੀ ਟੀ ਵੀ 'ਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਗੌਰਿਜ਼ਮ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਾ

ਕਦੇ ਪਰਤੇ ਹੀ ਨਾ...

ਕੁਝ ਲੋਕ ਘਰੋਂ ਸਵੇਰੇ ਨਿਕਲੇ ਸਨ ਕੰਮਾਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਪਰਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ... ਖੋਰੇ ਕਿਹੜੇ ਅੰਬਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰ ਲਏ ਖੋਰੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਨੇ ਖੋਰ ਲਏ...

ਬੜਾ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ- ਪਰਵਾਰ ਕਲਪਦੇ, ਜਵਾਕ ਤਰਸਦੇ, ਭੂਗਾਂ, ਬਹੁਗਾਂ ਤੋਂ ਜੂਗਾਂ ਵੀ ਓਦਰੀਆਂ...

ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਹੁਣ ਨਾ ਮੁੜਨਾ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਕਦੇ ਨਾ ਮੁੜਨਾ...!

ਖੋਰੇ ਕਿਵੇਂ ਪਰਤੇ ਹੋਣਗੇ... ?

ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਖੋਰੇ ਕਿਵੇਂ ਪਰਤੇ ਹੋਣਗੇ...? ਰਸਤੇ ਅਤੇ ਚੌਰਸਦੇ ਕਈ ਵੱਡੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ...! ਤਾਰਿਆਂ, ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਪੰਛੀਆਂ- ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਨਾਮੋ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ... ਬਸ ਖਲਾਅ ਹੀ ਖਲਾਅ... ਤੇ ਇਸ ਖਲਾਅ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਫੈਲਾਅ...!!!

ਅਜਿਹੇ ਮਾਰੋਲ ਤੇ ਮੌਸਮਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਪਰਤੇ ਹੋਣਗੇ...?

ਆਖਰ ਕਿਵੇਂ ਪਰਤੀਏ... ?

ਸਵੈ-ਕਥਨ : ਹਰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਘਰ ਨਾਲ ਗਹਿਰੀ ਸਾਂਝ...ਪਰਵਾਸ ਤੋਗ ਹਰੇ ਵਾਸ਼ਿੰਦਿਆਂ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਂਝ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਭਾਵੁਕ...ਘਰ ਕਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਆਉਂਦਾ, ਕਦੇ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ... ! ਸਿਰਜਣ-ਪਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਘਰ, ਪਿੰਡ, ਪਰਵਾਸ ਤੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਬਹੁਰੰਗੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਚੋਤਿਆਂ 'ਚ ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦੇ...ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਉੱਕਰੇ ਕਈ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ...ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਕਿ ਨਜ਼ਮ ਬੋਲਕ ਛੋਟੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਸਾਰਥਕ ਹੋਵੇ, ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਵੇ। ਮੇਰੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਘਰ ਤੁਗਨੂੰ ਕਿਸ ਭਾਵ 'ਚ ਚੋਤੇ ਆਇਆ, ਦੱਸਿਓ ਜ਼ਰੂਰ... !

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਵਿਰਕ ਦੀਆਂ ਘਰ ਬਾਰੇ ਨਵੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤੀਏ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਪਰਤੀਏ...? ਬੁੱਢੇ ਬਾਪੂ ਸਾਡੀ ਪੰਡ-ਚਾਲ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ-ਉਡੀਕਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਦੇ ਦੇ ਚਲੇ ਗਏ...

ਮਾਵਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਆਖਰੀ ਸਰਬ ਮੁਕਾ ਕਬਰਾਂ ਅੰਦਰ ਸੌਂ ਚੁੱਕੀਆਂ ਨੇ...!

ਘਰਾਂ ਦੇ ਖੂੰਜਿਆਂ 'ਚੋਂ ਹਨੇਰਾ ਝਾਕਦਾ ਹੈ...

ਬਨੇਰਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਿੱਟੀ ਦੇ ਮੋਰ ਬਾਪੂ ਨਾਲ ਹੀ ਉੱਡ ਗਏ ਨੇ ਕਿਧਰੇ...

ਭੈਅ ਵੰਡਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤੀਏ ਤਾਂ ਆਖਰ ਕਿਵੇਂ ਪਰਤੀਏ...? ?

ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ ਪਿੰਡ....

ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਹੁਣ ਆਖਰੀ ਸਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ...

ਚਿੰਟੀਆਂ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਨੇ ਬੁੱਢੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਨਾੜਾਂ ਉਥਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੇ...

ਖਾਲੀ-ਖਾਲੀ ਨੈਣ, ਕੀ ਦਿਨ ਤੋਂ ਕੀ ਰੋਣ, ਕਿਧਰੇ ਹਉਕੇ, ਕਿਧਰੇ ਵੈਣ...

ਉੱਝ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੇ ਉੱਤਰ ਗਏ ਨੇ ਨੀਰ...

ਬੁੱਢੇ ਪਿੰਡ ਕੋਲ ਸਿਵਾਏ ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਸਰਮਾਏ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਕੋਲ ਨਵੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ....

ਵੈਸੇ ਵੀ ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਗਏ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਔਧਾ ਪਿੰਡਾ ਤਾਂ ਪਰਵਾਸ ਕਰ ਗਿਆ... ਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਹੋ ਗਿਆ ਪੂਰ ਇਸ ਬੁੱਢੇ ਦੇ ਨੈਣੀ ਖਾਲੀਪਣ ਤੇ ਕੁਝ ਅਣਹੋਣੀਆਂ ਧਰ ਗਿਆ...

ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਇਸ ਦੇ ਅੱਪੋ ਕੁ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਯੂ ਪੀ, ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਡੋਰਾ ਜਮਾ ਲਿਆ, ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਗਏ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਨੂੰ

ਇਹਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅੰਗਾਂ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ...!

ਘਰ ਵੀ ਹੁਣ ਘਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇ...

ਘਰ ਵੀ ਹੁਣ ਘਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇ... ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਉਦਾਸ ਵਿਹੜੇ ਬਥਾਕ, ਜਬਾਬ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤਿੜਕੇ-ਤਿੜਕੇ ਖੰਭ ਲਾ ਕੇ ਉੱਡ ਗਈਆਂ ਕਿਧਰੇ ਲਿਆਕਤਾਂ, ਨਜ਼ਾਕਤਾਂ...

ਘਰਾਂ 'ਚ ਹੁਣ ਚੁੱਪ, ਉਦਾਸੀ ਸਾੜੇ ਤੇ ਪਾੜੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ...

ਕੁਝ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ...

ਕੁਝ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਅਣਦਿਸਦੇ ਬੂਹੇ ਹੁੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸਦਾ ਬੰਦ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਗੁਲਾਬੀ ਹਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੁੰਦੀ...!

ਕੀ ਪਤਾ...

ਕੀ ਪਤਾ ਮੈਂ ਕਦੇ ਤੁਰ ਜਾਵਾਂ ਪੈਣਾਂ, ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਚਾਨਣੀਆਂ ਤੋਂ ਪਾਰ... ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਭਦੇ ਰਹਿ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ, ਬਾਹਰ... ਦਿਲ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸ ਦੇਣ ਲਈ...

ਕੁਝ ਲੋਕ

ਕੁਝ ਲੋਕ ਘਰ 'ਚ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਘਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ....

ਤੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਘਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ...!

ਉਦਰੇ ਘਰ...

ਉਜਾੜ 'ਚ ਤਾਂ ਇਕੱਲਾ ਰੁੱਖ ਵੀ ਓਦਰ ਜਾਂਦੇ- ਮਾਂ ਅਕਸਰ ਆਖਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ... ਪਰ ਮਾਂ ! ਉਜਾੜ, ਤੇ ਇਕੱਲਾ ਤਾਂ ਸੰਤਾਪ ਤਾਂ ਹੁਣ ਖਾਲੀ ਹੋ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਘਰ ਵੀ ਡੋਗ ਰਹੇ ਨੇ... ਇਨ੍ਹਾਂ ਓਦਰੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਹੁਣ ਕੌਣ ਲਵੇ...??

ਆਉਣਾ-ਜਾਣਾ

ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਲਿੱਪਾ-ਪੱਚੀ ਕਰ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰਦੇ ਹਾਂ ਬੜੀ ਗਰੁ ਨਾਲ ਸ਼ੀਸ਼ੇ 'ਚ ਨਿਹਾਦੇ ਹਾਂ...

ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਢੰਗ ਦੇ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਦੇ...! ਫੋਨ : 78146 54133

ਆਖਰੀ ਸਫ਼ਾ ਦੀ ਬਾਕੀ ਸਾਹਿਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਉਪਜਦਾ ਹੈ ...

ਬੜਾ ਚਿਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਟੁੱਟਣ ਵੇਲੇ ਮਨੁੱਖ ਫਿਰ ਇਕੱਲਾ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਵਸਾਦ ਭੋਗਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਖੇਤਰ ਇਸ ਤੋਂ ਅਛੂਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰਵਾਰਕ ਗਿਣਤਿਆਂ ਵਿਚ ਬੇਗਾਨਗੀ ਤੇ ਇਕੱਲਤਾ ਭਾਰੂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੂਰੀਆਂ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਭਿਆਂਕਰ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਗਿਣਤਿਆਂ ਦੇ ਪੈ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ 'ਹਿਰਸ', 'ਮਾਵਾਂ ਤੇ ਧੀਆਂ ਰਲ ਬੈਠੀਆਂ', 'ਇਕ ਸਦੀਵੀ ਪਲ' ਤੇ 'ਇਕ ਦਿਨ' ਵਿਚ ਭਲੀ-ਭਾਂਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

? ਕੀ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਤੁਹਾਡੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਕਲਪਿਤ।

ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਸਵਾਲ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਫਲਾਣਾ ਪਾਤਰ ਫਲਾਣਾ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਪਾਤਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਉਹ ਰਚਨਾ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਅਾਉਣ ਖਾਤਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਘਟਨਾ ਰੂਬਰੂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਪਰੀ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਪਾਤਰ ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਪਾਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਤੇ ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਹ ਕੋਈ ਇਕ ਪਾਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ 'ਇਕ ਦਿਨ' ਹੀ ਪਾਤਰ ਆਸੂ ਕੋਈ ਇਕ ਔਰਤ ਪਾਤਰ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਤਰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਕ ਪਾਤਰ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਖੁਦ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵਾਂਗੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੀਆਂ ਸ਼ੈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੇਰਾ ਇਹ ਪਾਤਰ। ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪਾਤਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਮੇਰੀ ਸਿਰਜਣਾ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਿਉਂਦਾ ਦਾ ਤਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਿਰਜ ਸਕਦੇ। ਜੇਕਰ ਏਦਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਵਿਚ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਕਲਾਤਮਿਕਤਾ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਫਿਰ ਇਕ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਤਰ ਘੜਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇੱਕ ਅੰਕੁਸ਼ ਪਾਤਰ ਲੱਭਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਮੈਂ ਇੱਕ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਕਲਾਤਮਿਕਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹਾਂ। ਇਹੀ ਮੇਰੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਤਰ ਕਾਲਪਨਿਕ ਹੋ ਕੇ ਯਥਾਰਥ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

? ਕਹਾਣੀ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਜੁਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਲਈ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹੋ।

ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਵਰਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਲੇਖਕ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਏ ਅਦਿਸ਼ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਧਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਟਿਲ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਉਹ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੁਗਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੇਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਥਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਜਾਂ ਗਲਪੀ ਜੁਗਤਾਂ ਕਹਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਉਣ ਲਈ ਲੇਖਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਆਪਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੁਗਤਾਂ ਅੰਤਰਪਾਠ ਦੀ ਜੁਗਤ, ਫੋਕੋਲੋਕਰਨ, ਪਿੰਡਲਝਾਤ, ਚੋਰਨਾ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਸਰਬ ਗਿਆਤਾ ਬਿਰਤਾਂਤਕਾਰ ਦੀ ਜੁਗਤ ਪਰਾ-ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੁਗਤ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਲੇਖਕ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਜੁਗਤਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਮੇਰੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉੱਤਮਪੁਰਖੀ ਜੁਗਤ ਰਾਹੀਂ ਵਿਸ਼ਾਥਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉੱਤਮਪੁਰਖੀ ਕਹਾਣੀ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਣ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਪਾਤਰ ਸਿੱਧਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਖੀਭਾਵ ਹੈ। ਇਸ ਜੁਗਤ ਰਾਹੀਂ ਯਥਾਰਥ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੜਾ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਇਕ ਦਿਨ, ਭਲਾ ਆਦੀਆਂ, ਸੁਪਨ ਸੰਸਾਰ, ਕੱਪ 'ਤੇ ਟੰਗਿਆ ਸਕੱਚ, ਹਿਰਸ ਵਰਗੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖੀ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜਾਇਦਾਦਵੀ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪੁੱਛ ਪੁੱਛ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਰਬ ਗਿਆਤਾ ਬਿਰਤਾਂਤਕਾਰ ਦੀ ਜੁਗਤ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿੰਡਲਝਾਤ, ਚੋਰਨਾ, ਅਵਚੇਤਨ ਅਤੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪੀ ਜੁਗਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਬਾਖੂਬੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉੱਤਮਪੁਰਖੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਰਚਿਤ ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਕੋਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ।

? ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ।

ਅੱਜ ਦੀ ਔਰਤ ਆਪਣੀ ਸਵੈਪਛਾਣ ਅਤੇ ਸਵੈ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵੱਲ ਰੁਚਿਤ ਹੈ। ਉਹ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਦੋਵਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ਤ ਹੈ। ਅਰਧ ਨਾਰੀਸ਼ਵਰ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਔਰਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੁਜ਼ਲੀ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਇਸ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਖਾਤਰ ਅਜੋਕੀ ਨਾਰੀ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਆਰਥ ਖਾਤਰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਸਮਝਿਆ, ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਉਲੰਘ ਕੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਮ ਹੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਾਹਿਤ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਮਾਧਿਅਮ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਤਾਰਕ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਜਾਦੂ ਦੀ ਛਕੀ ਵਾਂਗ ਸਭ ਕੁਝ ਰਾਤੇ-ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕੋਕਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਗੰਦਗੀ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਲਤ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵੀ ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਅਛੂਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਸਭ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਲਾਤਮਿਕਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਔਰਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਔਰਤ ਦਾ ਦਰਦ, ਉਸ ਦੀ

ਚਿੰਤਾ, ਉਸ ਦਾ ਤਣਾਅ ਉਸ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਕੱਚੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਰਦ ਦੇ, ਔਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਬਾਖੂਬੀ ਚਿਤਰਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ 'ਮੇਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮਛਲੀਆਂ', 'ਕੱਪ 'ਤੇ ਟੰਗਿਆ ਸਕੱਚ', 'ਭਲਾ ਆਦਮੀ' ਸਵੇਨਥ ਸੈਂਸ ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਨਿੱਜੀ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਬਾਹਰੀ ਅਨੁਭਵ ਮੇਰੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨਾਲ ਪੂਰ ਅੰਦਰ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

? ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਕੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਲੇਖਕ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਵੇਖ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਦਾ, ਬਲਕਿ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦਾ ਚਿਤਰਣ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਗਹਿਰਾ ਗਿਣਤਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਵਸਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਜਾਂ ਗਲਪ ਦੇ ਸਰੋਤਕ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਨ। ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣੇਬਾਣੇ ਵਿਚ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪੌਨੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ 'ਇਕ ਦਿਨ' ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਔਰਤ ਦੀਆਂ ਅਜੋਕੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੁੰਦੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਅਗਰਭ੍ਰਾਮੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਬੋਧ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਰਦ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕਦੀ ਹੈ। ਔਰਤ ਵੱਲੋਂ ਭੋਗੇ ਜਾਂਦੇ ਸੰਤਾਪ ਦੀ ਸ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਲੁਪਤ ਅੰਦਰਵਿਰਧੀ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਬੜੀ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਫੜਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜ ਮਸਲੇ ਨਿੱਜ ਤੋਂ ਉਥਰ ਉੱਠ ਕੇ ਪਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਥਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਫੈਲੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰਲੀ ਤਸਵੀਰਕਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਤਰ, ਔਰਤ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਿੱਬਾਂ ਨੂੰ ਉਥਾਰਦੇ ਹਨ। ਔਰਤ-ਮਰਦ ਦੇ ਗਿਣਤਿਆਂ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਸਮੀਕਰਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਦਲਦਾ ਸਵਰੂਪ ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ 'ਚ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

? ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕਥਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਵਾਜਿਬ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦਾ ਉਸ ਦੀ ਵਿਧਾ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਸਥਾਨ ਉਸ ਦੇ ਪਾਠਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਏਨਾ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਲਿਖਿਆ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਹੀ ਪਬਲਿਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਿਆਰੀ ਪਰਿਠਾਂ ਵਿਚ ਛਪ ਕੇ ਚਰਚਿਤ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਦੂਸਰੀ, ਤੀਸਰੀ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਥਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪਹਿਚਾਣਿਆ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਘੱਟ ਲਿਖਣਾ, ਪਰ ਮਿਆਰੀ ਲਿਖਣਾ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਵੀ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਇਕ ਦਿਨ' (2012), 'ਬਿਨਾਂ ਚੁੱਪ ਪਰਛਾਵੇਂ' (2013), 'ਭਲਾ ਆਦਮੀ' (2014) ਅਤੇ 'ਸੁਪਨ ਸੰਸਾਰ' (2009) ਬਾਰੇ ਪਾਠਕ ਅੱਜ ਵੀ ਫੌਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਮਕਾਲੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਚਾਹੇ ਉਹ ਮਰਦ ਹਨ ਜਾਂ ਔਰਤਾਂ ਬਹੁਤ ਅੱਡਾ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਰ ਚੰਗਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਕਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਬੜਾ ਵੱਖਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੇਖਾਂ ਤਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਛੋਰਾਂ ਵਾਲੀ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਵਚੇਤਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਲੰਬੇ-ਚੌੜੇ ਭਾਸ਼ਨਨੁਮਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਿਰਜਦੀ। ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਫ਼ਿਕਰ ਆਪਣੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਸ ਇਹ ਕੁਝ ਇਕ ਗੱਲਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਤੇ ਨਿਵੇਕਲਾ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

? ਤੁਹਾਡੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਹਤਰੀਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜੁਆਬ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀ ਪਰ ਇਕ ਲੇਖਕ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਾਠਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਕਿਹੜੇ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਗੱਲਾਂ ਹੋ, ਨਾਵਲ ਹੈ, ਕਵਿਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਧਾ ਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਮੱਤਵ ਹੈ ਪਾਠਕ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਟੰਬ ਉਸ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਲਾਤਮਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ। ਸੁਚਨਾਤਮਕ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਰਚਨਾ ਦਾ ਮਿਆਰ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਰਚਨਾ ਮਹਿਜ਼ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਖਬਰ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਚਨਾ ਚਾਹੇ ਲੰਬਾਈ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵੀ ਲੰਬੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਰਸ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬਿਠਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ। ਬੇਲੋੜੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਕਈ ਵਾਰ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਅਕਾਉ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਭਾਸ਼ਾ ਸਰਲ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇ, ਜਿਹੜੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖ ਸਕੇ। ਬਹੁਤੇ ਭਾਰੀ ਭਰਕਮ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਕਿਹੜੇ ਦੀ ਕਲਾਤਮਿਕਤਾ ਨੂੰ ਢਾਅ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਰਚਨਾ ਦੀ ਸੁਰ ਨਾਹੀ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਅਜਿਹੀ ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸੁਰਸ ਨੂੰ ਦਬਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਰਚਨਾ ਸਾਧਾਰਨ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਮਿਆਰੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਲੇਖਕ ਦਾ ਆਪਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਚਲਦਾ)

ਬਾਪੂ ਪਾਰਸ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ !

ਹਾਲੇ ਪਰਸ ਚੌਥੇ ਹੀ ਰਾਮੁਵਾਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਿਆ ਮੈਂ। ਆਬਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸੀ। ਕਾਲਜੇ ਧੂਹੀ ਪੈ ਗਈ ਮੇਰੇ, ਏਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚਦੀ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਤੋਂ ਕਸੀਸੀ ਵੱਟ ਕੇ ਲੰਘਦਿਆਂ। ਏਥੇ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ 'ਪੁੱਤਰਾ ਪੁੱਤਰਾ ਆਖ ਕੇ ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਪੁਰਨ ਦੀ ਮਾਂ ਇੱਛਾ ਚੋਤੇ ਆਈ, "ਵੇ ਪੁੱਤਾ ਮੈਂ ਪੁਰਨ ਪੁਰਨ ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖ ਬੁਲਾਵਾਂਗੀ"। "ਹੈ ਆਉਣ ਜਾਣ ਬਣਿਆ ਦੁਨੀਆ ਚੁੱਪ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਮੇਲਾ" ਤੇ "ਜੱਗ ਜੰਕਸ਼ਨ ਰੇਲਾਂ ਦਾ, ਗੱਡੀ ਇਕ ਆਵੇ ਜਾਵੇ" ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਮਰ ਬੋਲਾਂ ਦੇ ਲਿਪਾਰੀ ਬਾਪੂ ਕਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਪਾਰਸ ਰਾਮੁਵਾਲੀਏ ਦਾ ਘਰ ਸੁੱਟ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਪਿਆ। ਭੈਅ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ। ਘਰੇਲੂ ਕਲੋਸ਼ ਦਾ ਉਜਾੜਿਆ ਹੋਇਆ। ਇਥੇ ਕਈ ਠੇਕਕ ਮੁੱਕਿਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੁਕਦੀ, ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਆਉਣੀ-ਜਾਣੀ

ਡਾਇਰੀ ਦਾ ਖੰਡਾ ਨਿੰਦਰ ਘੁਰਿਆਣਵੀ

ਟੁੱਟਿਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਟੁਟਦੀ। ਏਸ ਘਰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਰਾਤਾਂ ਕੱਟੀਆਂ, ਅਣਗਿਣਤ ਰਾਤਾਂ ਤੇ ਦਿਨ, ਦੁਪਹਿਰਾਂ ਤੇ ਸਵੇਰਾਂ। ਬਾਪੂ ਪਾਰਸ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਲਿਖੀ, ਸਾਲ ਭਰ ਲੱਗਿਆ। ਬਾਪੂ ਨਾਲ ਬਹਿ ਕੇ ਪੇਗ ਪੀਤੇ। ਬੇਬੇ ਕੋਲ ਬਹਿ ਕੇ ਕੋਸੇ ਕੋਸੇ ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ ਘੁੱਟਾਂ ਭਰੀਆਂ। ਬੜੇ-ਬੜੇ ਮਹਾਨ ਲੋਕੀ ਬਾਪੂ ਪਾਰਸ ਦੇ ਦੁਆਰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸੈਰਾਂ ਵੀ ਖੁਬ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਘੁਰਿਆਂ ਦਾ 'ਸਕਾ ਭਰਾ' ਹੀ ਜਾਪਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਦੀ ਘਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਬੰਦੇ ਬਦਲ ਜਾਣ ਤਾਂ ਘਰ ਵੀ ਪਲ ਵਿਚ ਹੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬੰਦੇ ਜਿਹਾ ਹੀ ਘਰ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਮੌਕਾਪੁਸ਼ਟ।

ਬਾਪੂ ਪਾਰਸ ਦਾ ਘਰ 'ਬਦਲਿਆ ਬਦਲਿਆ' ਲੱਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰੇ, ਬੂਹੇ ਮੂਹਰੇ ਖੜ ਕੇ ਹੋ ਲਵਾਂ ਤੇ ਘੜੀਆਂ। ਬੇਬੇ ਤੇ ਬਾਪੂ ਪਾਰਸ ਨੂੰ ਚੋਤੇ ਕਰਕੇ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਹਾਕ ਮਾਰੇ, "ਨਿੰਦਰਾ ਲੰਘ ਆ ਲੰਘ ਆ, ਏਹ ਘਰ ਤੋਰਾ ਏ, ਸਾਡਾ ਚਾਹੇ ਦੂਰ ਹੋਣ ਬਸੇਰਾ ਦੇ।" ਮੇਰੇ ਆਪਣਾ 'ਤੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਕਹਾ ਰੋਕੀ। ਉਤਰ ਕੇ ਮੈਂ ਬੂਹੇ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਬੂਹਾ ਜਿਵੇਂ ਖਾਣ ਨੂੰ ਆਇਆ ਮੈਨੂੰ। ਰੋਣ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਮੇਰਾ। ਕਾਰ ਅਗਾਂਹ ਤੁਰੀ।

ਖ਼ਬਰਾਂ

ਮੁਲਾਕਾਤੀ : ਦੀਪਕ ਮਹਿਤਾ

ਹਰ ਰਚਨਾ ਦੀ ਇਕ ਮੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਹੋਂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਲੇਖਕ ਦਾ ਜੀਵਨ, ਉਸ ਦਾ ਦਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਬਣਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪਰਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ, ਦੇਖੀਆਂ-ਹੋਈਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ, ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਸਿੱਖੇ ਕਥਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਯੋਗਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵੇਰਵੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਨਿਬੜਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਜਾਂ ਕੇ ਮਿਲਣਾ ਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਕ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਸੀ। ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਕ ਬਿਜਲੀ ਵੀ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਮਿਲਣਸਾਰ ਸੁਭਾਅ ਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸਾਰੇ ਮਾਹੌਲ ਨੇ ਮੇਰੀ ਚਿੰਜਕ ਨੂੰ ਕਿਸ ਵਕਤ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੁਦਰਤੀ ਜਿਹੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਇਕ ਉਸਾਰੂ ਜਿਹੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪਰਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇ।

ਜਦੋਂ ਅੱਜ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਚ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵੱਲ ਝਾਤ ਮਾਰਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖਣ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਇਕ ਅਤਿ ਸਾਧਾਰਨ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਮੇਰੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਮੇਰੇ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ, ਭੈਣ-ਭਰਾ (ਮਾਮੇ) ਸਭ ਸਾਧਾਰਨ ਖੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਖਿੱਚਦੂਰ ਕੇ ਅੱਠਵੀਂ-ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕਾ ਪਰ ਜਨਮ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਮੇਰੀ ਪਾਲਣਾ-ਪੋਸ਼ਣਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਬਣੇ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕੇ ਪਲੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਹੋਰ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਨ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੋਲ ਜਲੰਧਰ ਪਲੇ-ਵਧੇ। ਕੁਝ ਮਨ-ਮੁਟਾਵ ਜਾਂ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਅਹਿਕਾਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਆਸਾਧਾਰਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਨਸੀਬ ਸਮਝ ਕੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਆਸਾਧਾਰਨ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਂ ਪਿਤਾ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਸੰਖਣੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭੈਣ-ਭਾਈਆਂ ਨਾਲ ਉਹ ਸਾਂਝ ਨਾ ਪਾ ਸਕੀ, ਜੋ ਸਾਧਾਰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕੱਲਾ ਪਾਇਆ।

ਵਿਲਮਾਂ ਦੇ ਗਾਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਗਾਣੇ ਮੈਨੂੰ ਜੁਥਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਮਜ਼ਾ ਆਉਂਦਾ, ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਵਿਲਮੀ ਗਾਣਿਆਂ ਵਾਲਾ ਕਿੱਸਾ ਮੇਰੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਹੱਥ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕੁੱਟਿਆ ਤੇ ਘਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕੁੱਟ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਮਿਲੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਇਹ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਦਤ ਬਦਲ ਨਾ ਸਕੀ। ਹੁਣ ਲੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਭੁਸ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ। ਅੱਠਵੀਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਹੇਲੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਇਕ ਨਾਵਲ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਦੇ ਅਗਲੇ-ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਗਾਇਬ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਹ ਨਾਵਲ ਛੁਪਾ ਕੇ ਘਰ ਲਿਆ ਕੇ ਬਸਤੇ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਲਿਆ ਤੇ ਚੰਗੀ-ਚੰਗੀ ਬੜੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਬਸ ਸਟੋਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਹ ਪੈਸੇ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ

ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਚਿੱਕ ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਪਤਾ

ਨਾਵਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਸ ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਨਾਵਲ ਲਿਆ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚੱਲ ਨਿਕਲਿਆ। ਗੁਲਸ਼ਨ ਨੰਦਾ, ਰਾਜਹੰਸ, ਰਾਜਵੰਸ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਮੈਂ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹ ਮਾਰੇ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਪੈਸੇ ਜੋੜ ਕੇ ਇਹ ਨਾਵਲ ਪਰੀਠਣ ਲੱਗ ਪਈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਚੰਗੀ ਕੁਲੰਕਸ਼ਨ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਚੰਗੀ ਕਿੱਥੋਂ ਛਿਪਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਨਾਵਲ ਚੁੱਕੇ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਬਾਲਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ। ਮਸਾਂ ਮਿਨਤਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਹ ਨਾਵਲ ਛੁਡਾਏ। ਮੇਰੀ ਇਸ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲਗਨ ਨੂੰ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਆਸਾਧਾਰਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਸ ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਮਿਲਦਾ, ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੀ। ਫਿਰ ਇਕ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੇਰੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਮਨੋਹਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵੇਚ ਕੇ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਗੱਦਮਦ ਪੜ੍ਹਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਪੜ੍ਹ, ਮੁਨੜੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਪੜ੍ਹ। ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਘੱਟ ਕਰ ਗਈ। ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਫਸਟ ਯੀਅਰ 'ਚ ਮੈਂ ਜੋ ਨਾਵਲ ਕਾਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਸੀ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਵਲ

ਹਾਲਾਤ ਹੀ ਮੇਰੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਾ ਮੇਰੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਸੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਰੋਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਤਕ ਦੋਸਤ ਬਣੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਹਿਤਕ ਸਾਂਝ ਬਣੀ। ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਲਈ ਪਰਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਸਹਿਯੋਗ ਮਿਲਿਆ।

ਮੇਰੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਇਕ ਦਿਨ' ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਕਾਫੀ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਔਰਤ-ਮਰਦ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮਨੋਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹਨ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਪਰਵਾਰਕ ਗਿੱਧਿਆਂ ਦੀ ਘੁਟਨ ਹੋਵੇ, ਵਿਆਹ ਬਾਹਰੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਮਰਦ ਜਾਂ ਔਰਤ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਮਰ ਵਿਆਹ ਚੁੱਕੇ ਜਾਂ ਉਮਰ ਦਰਜਾ ਚੁੱਕੇ ਮਰਦ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਸਰੀਰਕ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਕਿਰਤਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨੁੱਠਾ ਬਹੁਤ ਚੁਣੌਤੀ ਭਰਪੂਰ ਕੰਮ ਹੈ। ਬੋਲਭ ਤੇ ਵਲਗਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਹੀਨ ਰੱਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੁਚੇਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਰੱਖਾ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਰਤ ਦੀ ਕਲਾਤਮਿਕਤਾ ਨੂੰ ਢਾਅ ਨਾ ਲੱਗੇ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਵੀ ਬਾਖੁਬੀ ਕਹਿ ਸਕਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਔਰਤ ਮਨ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਕੋਨਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਫਲ ਵੀ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਮੁੱਢ-ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਹੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਾਤਰ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੀ ਸਵੈ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਵਿਧਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹੱਠਸਮਾ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਇਨਸਾਨ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਦਿਲ ਧੜਕਦਾ ਹੈ। ਜਜ਼ਬੇ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਲੋੜਾਂ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨਾਰੀਵਾਦ ਦਾ ਨਾਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੀਆਂ, ਬਲਕਿ ਬਹੁਤ ਸੁਖਮ ਤੇ ਕਲਾਤਮਿਕਤਾ ਨਾਲ ਔਰਤ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੀ ਰੁਚੀ ਰੱਖਦੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪਰਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉੱਗਰਾ ਨਾ-ਪੱਖੀ ਹੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਸਾਡੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਅਜੇ ਓਨਾ ਸਹਿਜ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਮਰਦਾਂ ਲਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਮਨ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਜੋ ਘਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਫਰ ਵੀ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤੈਅ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਕਰੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਕੁਝ ਕੁ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਾਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਮਿਲਿਆ। ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਅਧੂਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਆਣ-ਜਾਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ। ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਾਠਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਕਿੱਤੂ-ਪਰੰਤੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਾਡਾ ਪਰਵਾਰਕ ਮਾਹੌਲ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਹਰ ਗੱਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਤੇ ਸਿਰਜਣਾ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਬਣਦੀ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਲੇਖਕ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਰੋਕ-ਟੋਕ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਲੇਖਣੀ 'ਤੇ ਪਹਿਰੇ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕੀ ਲਿਖੇਗੀ ਤੇ ਕੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਵੀ ਪਰਵਾਰ ਜਾਂ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਨਿਗਿਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਘੁਟਨ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਸਿਰਜਣਾ ਕਿੰਨੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਪਰ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਬੰਦਿਸ਼ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਪਲਾਂ 'ਚ ਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਡਿਸਟਰਬ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਮੇਰਾ ਖਾਸ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਪਰਵਾਰਕ ਸਹਿਯੋਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲਿਖਣਾ ਜਾਂ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਇਹਨਾਂ ਬੰਧਨਾਂ ਕਰਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਅਜਿਹੀ ਘੁਟਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਲਾਵਾ ਬਣ ਕੇ ਵੀ ਡੁੱਟਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਸਾਹਿਤ ਲੇਖਣੀ ਲਈ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

'ਇਕ ਦਿਨ' ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਔਰਤ-ਮਰਦ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਗਿੱਧਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਯਥਾਰਥ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਯਥਾਰਥ ਤਾਂ ਚੱਲ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਜੇਕਰ ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਹੂਬਹੂ ਚਿਤਰਨ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਰਚਨਾ ਮਹਿਸ਼ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਖਬਾਰ, ਟੀ ਵੀ, ਰੇਡੀਓ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਸੀਲੇ ਤੋਂ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਮਲ ਵਾਪਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਕਲਾਤਮਿਕਤਾ ਅੰਦਰ ਢਾਲ ਕੇ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਆਨੰਦ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਖੁਦ ਨੂੰ ਜੁੜਿਆ ਮਹਿਸੂਸ

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਜੋ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਸੁਖਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਕਾਰਨ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਉਸ ਅੰਦਰ ਇਕ ਤੜਪ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਇਕ ਦਿਨ' ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਕਾਫੀ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਔਰਤ-ਮਰਦ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮਨੋਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹਨ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਪਰਵਾਰਕ ਗਿੱਧਿਆਂ ਦੀ ਘੁਟਨ ਹੋਵੇ, ਵਿਆਹ ਬਾਹਰੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਮਰਦ ਜਾਂ ਔਰਤ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਮਰ ਵਿਆਹ ਚੁੱਕੇ ਜਾਂ ਉਮਰ ਦਰਜਾ ਚੁੱਕੇ ਮਰਦ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਸਰੀਰਕ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਕਿਰਤਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨੁੱਠਾ ਬਹੁਤ ਚੁਣੌਤੀ ਭਰਪੂਰ ਕੰਮ ਹੈ। ਬੋਲਭ ਤੇ ਵਲਗਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਹੀਨ ਰੱਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੁਚੇਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਰੱਖਾ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਰਤ ਦੀ ਕਲਾਤਮਿਕਤਾ ਨੂੰ ਢਾਅ ਨਾ ਲੱਗੇ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਵੀ ਬਾਖੁਬੀ ਕਹਿ ਸਕਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਔਰਤ ਮਨ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਕੋਨਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਫਲ ਵੀ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਮੁੱਢ-ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਹੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਾਤਰ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੀ ਸਵੈ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਵਿਧਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹੱਠਸਮਾ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਇਨਸਾਨ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਦਿਲ ਧੜਕਦਾ ਹੈ। ਜਜ਼ਬੇ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਲੋੜਾਂ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨਾਰੀਵਾਦ ਦਾ ਨਾਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੀਆਂ, ਬਲਕਿ ਬਹੁਤ ਸੁਖਮ ਤੇ ਕਲਾਤਮਿਕਤਾ ਨਾਲ ਔਰਤ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੀ ਰੁਚੀ ਰੱਖਦੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪਰਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉੱਗਰਾ ਨਾ-ਪੱਖੀ ਹੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਸਾਡੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਅਜੇ ਓਨਾ ਸਹਿਜ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਮਰਦਾਂ ਲਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਮਨ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਜੋ ਘਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਫਰ ਵੀ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤੈਅ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਅਮਲ ਲਈ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਬੱਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ? ਜੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਕੀ ਹੈ?

ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਚੇਤਨਸ਼ੀਲ ਵਿਅਕਤੀ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸਮੇਂ ਭਾਵੁਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਯਥਾਰਥ ਦਾ ਬੋਧ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਅੰਦਰ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਤੁਹਾਡੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਯਥਾਰਥ ਵਿਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ।

ਸਾਹਿਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਿਚ ਜਿਹਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਗਿੱਧਿਆਂ ਦੀ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ, ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਓ 'ਚ ਉਲਝਿਆ ਮਨੁੱਖ ਸਾਡੇ ਸਮੁੱਚੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੇ ਜਟਿਲ ਗਿਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨਾ ਹੀ ਲੇਖਕ ਦਾ ਧਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤਕ ਯਥਾਰਥ ਸਮਾਜਿਕ ਯਥਾਰਥ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਵੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਲੇਖਕ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਚ ਇਕ ਕਲਾਤਮਿਕਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਸਮਾਜਿਕ ਯਥਾਰਥ ਏਨਾ ਕਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤਕ ਯਥਾਰਥ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨਾ ਬਹੁਤ ਚੁਣੌਤੀ ਭਰਪੂਰ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਮਰਿਆਦਾ ਅਤੇ ਅਕਾਰਿਆਂ ਦੇ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਭੋਗ

ਸਾਹਿਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਉਪਜਦਾ ਹੈ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਕੇ ਸਿੱਖ

ਰਚਨਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਸਤਿਤਵ ਸਮਾਜ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਚੇਤਨ ਪਾਠੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਲਈ ਰਚਨਾਤਮਿਕ ਵਸਤੂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਚੁਣਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਆਪਸੀ ਗੂੜ੍ਹਾ ਗਿੱਧਾ ਹੈ।

ਰਚਨਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਸਤਿਤਵ ਸਮਾਜ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਚੇਤਨ ਪਾਠੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਲਈ ਰਚਨਾਤਮਿਕ ਵਸਤੂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਚੁਣਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਆਪਸੀ ਗੂੜ੍ਹਾ ਗਿੱਧਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਅੰਤਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਸਾਹਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦਾ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਡੂੰਘਾ ਸੰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨ ਲੱਗਦੀ ਗੱਲ ਵਿੱਚੋਂ ਆਸਾਧਾਰਨ ਲੱਭਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀ ਲੱਭਦਾ ਹੈ, ਇਹੀ ਉਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਜਿੰਨਾ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਖੁਦ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਉਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਅਜੋਕਾ ਸਾਹਿਤ ਸਾਨੂੰ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਏਨਾ ਅੰਦੋਲਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜਿੰਨਾ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਏਨਾ ਹੀ ਕਹਾਵਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਉਸ ਪਿਰ ਨਾਲ ਖੜੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਦਬਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖੁਦ ਇਕ ਔਰਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੋ ਮੈਂ ਲੱਭਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੀ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਔਰਤ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰੰਪਰਕ ਦੌਰ ਨਾਲੋਂ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਦੌਰ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ? ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਔਰਤ ਜੋ ਲੱਭਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ।

ਵੈਸੇ ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਔਰਤ ਅਤੇ ਮਰਦ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਹੀ ਸਰੋਕਾਰ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਔਰਤ ਨਾਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੀ ਜਾਂ ਮਰਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੀ, ਬਲਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉੱਤਮ-ਪੁਰਖੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਮਰਦ ਹਨ। ਮਰਦ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਂ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਕੁਝ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੜ ਤੇ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਬਦਲਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ।

ਸਾਹਿਤ ਕੋਈ ਅਲਾਦੀਨ ਦਾ ਚਿਰਾਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਬਦਲ ਜਾਣ, ਪਰ ਏਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਜੋ ਤਾਕਤ ਸਾਹਿਤ ਕੋਲ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਜਿੰਨਾ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਖੁਦ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਉਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਅਜੋਕਾ ਸਾਹਿਤ ਸਾਨੂੰ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਏਨਾ ਅੰਦੋਲਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜਿੰਨਾ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਏਨਾ ਹੀ ਕਹਾਵਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਉਸ ਪਿਰ ਨਾਲ ਖੜੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਦਬਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖੁਦ ਇਕ ਔਰਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੋ ਮੈਂ ਲੱਭਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੀ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਦੀ ਗਿਫ਼ਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਸਵਾਨ ਬੁੱਢੇ ਸ਼ਾ ਡਿਜੀਟਲ ਚੈਨਲ ਵਿਚ ਗੁਆਚੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਫਿਰ ਗਿੱਧਿਆਂ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਮੰਡੀ ਦਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਵਰਗੇ ਪਰਵਾਰਕ ਫੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਹੁਣ ਗੱਲ ਸਿਰਫ ਸ਼ਾਹੀ ਚੰਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਗਿੱਧਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਵਧਨ ਗਿੱਧੀ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਬਚਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਨਾਅ 'ਤੇ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲੈਣਾ ਵੀ ਜੁਰਮ ਬਣਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਕਮਰ ਵਿਚ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਜੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਇਲ ਵਿਚ ਰੁੱਝਿਆ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਹੈ। ਬਹੁਗਰਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਦੋ ਘੜੀ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਵਰਗੇ ਪਰਵਾਰਕ ਫੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਹੁਣ ਗੱਲ ਸਿਰਫ ਸ਼ਾਹੀ ਚੰਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਗਿੱਧਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਵਧਨ ਗਿੱਧੀ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਬਚਦੀ ਹੈ।

ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਦੀ ਗਿਫ਼ਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਸਵਾਨ ਬੁੱਢੇ ਸ਼ਾ ਡਿਜੀਟਲ ਚੈਨਲ ਵਿਚ ਗੁਆਚੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਫਿਰ ਗਿੱਧਿਆਂ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਮੰਡੀ ਦਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਵਰਗੇ ਪਰਵਾਰਕ ਫੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਹੁਣ ਗੱਲ ਸਿਰਫ ਸ਼ਾਹੀ ਚੰਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਗਿੱਧਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਵਧਨ ਗਿੱਧੀ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਬਚਦੀ ਹੈ।

ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਦੀ ਗਿਫ਼ਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਸਵਾਨ ਬੁੱਢੇ ਸ਼ਾ ਡਿਜੀਟਲ ਚੈਨਲ ਵਿਚ ਗੁਆਚੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਫਿਰ ਗਿੱਧਿਆਂ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਮੰਡੀ ਦਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਵਰਗੇ ਪਰਵਾਰਕ ਫੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਹੁਣ ਗੱਲ ਸਿਰਫ ਸ਼ਾਹੀ ਚੰਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਗਿੱਧਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਵਧਨ ਗਿੱਧੀ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਬਚਦੀ ਹੈ।

ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕੋ